

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ
BYSTRICI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra teológie a katechetiky

Pastoračné vzorce v knihe Jób

Diplomová práca c19f2ccd-1c7c-494d-89da-9819bbb0fb23

Študijný odbor: 2.1.12 Teológia. Študijný program: Evanjelikálna teológia

Vedúci diplomovej práce: Prof. ThDr. Pavel Procházka, PhD.

Stupeň kvalifikácie: magister (v skratke „mgr.“)

Dátum odovzdania práce: 16.04.2013

Dátum obhajoby:

Banská Bystrica 2013

Bc. Ioan – Dinu Lakatos

Čestne prehlasujem, že predloženú diplomovú prácu som vypracoval samostatne a všetky použité pramene sú uvedené v zozname použitej literatúry. Taktiež dávam svoj súhlas k voľnému použitiu, šíreniu a zverejneniu tejto práce.

V Banskej Bystrici 21.03.2013

.....

Bc. Ioan – Dinu Lakatos

ABSTRAKT

LAKATOS, Ioan Dinu: Pastoračné vzorce v knihe Jób.

[Diplomová práca] / Ioan Dinu Lakatos. – Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Pedagogická fakulta; Katedra teológie a katechetiky. – Školiteľ: prof. ThDr. Pavel Procházka, PhD. – Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Banská Bystrica: PF UMB, 2013.

Diplomová práca sa zaoberá analýzou knihy Jób. Cieľom práce je kriticky zhodnotiť predkladané vzorce pre pastoračiu a porovnať ich s pastoračnými prístupmi Ježiša. V závere potom poskytnúť odporúčania pre prax.

Kľúčové slová: Jób, pastoračné prístupy, Božia zvrchovanosť v pastoračii.

ABSTRACT

LAKATOS, Ioan Dinu: Pastoral patterns in the book of Job.

[Diploma work] / Ioan Dinu Lakatos. – University of Matej Bel in Banska Bystrica. Pedagogic faculty, Department of Theology and catechetic. – Tutor: prof. ThDr. Pavel Procházka, PhD. – Qualification level: Master (Ma.). – Banska Bystrica: PF UMB, 2013.

Diploma work deals with analysis of the book of Job. The aim of this work is to critically evaluate the presented patterns for pastoral care and compare them with pastoral approaches of Jesus. The conclusion then provides recommendations for practice.

Keywords: Job, pastoral approaches, the sovereignty of God in pastoral care.

PREDHOVOR

Spracovanie témy *Pastoračné vzorce v knihe Jób* je dôležité z viacerých dôvodov. Spomeňme si niekoľko z nich. V prvom rade pastoračná starostlivosť je považovaná za nesmierne dôležitú v dobrom a zdravom fungovaní života cirkvi. O tom, že ju treba vykonávať, niet pochybností, ale často sa stáva, že pastoračia je vykonávaná nesprávne a namiesto toho, aby sa ňou pomohlo, tak sa ňou ešte viac ublíži. Vynára sa teda otázka, ako ju vykonávať správne. V knihe Jób, ktorá sa bude analyzovať v tejto práci, je predložených niekoľko pastoračných vzorcov, na ktoré sa bližšie pozrieme, zrekonštruujeme ich a potom zasadíme do širšieho teologického rámca, konkrétne v nadväznosti na pastoračné prístupy Ježiša.

Cieľom tejto práce je poučiť sa v pastoračných prístupoch, ktoré sa nachádzajú v knihe Jób a v závere dať odporúčania pre prax.

OBSAH

Abstrakt	3
Abstract	4
Predhovor	5
0 ÚVOD	7
1 Definície a vysvetlenia základných pojmov	8
2 Analýza Jóbovej knihy	11
2.1 Stručná charakteristika	11
2.2 Jóbov portrét	14
2.2.1 Jóbovo požehnanie	14
2.2.2 Jóbova spravodlivosť	15
2.2.3 Jóbovo utrpenie	16
3 Pastорácia Jóbových priateľov	20
3.1 Elífazov pastoračný vzorec	22
3.2 Bildadov pastoračný vzorec	27
3.3 Cófarov pastoračný vzorec	31
3.4 Elíhuov pastoračný vzorec	34
4 Božia zvrchovanosť v pastорácii	38
5 Model pastoračnej služby	41
5.1 Ježišova pastoračná služba	41
5.2 Porovnanie Ježišovej pastорácie s pastорáciou Jóbových priateľov....	42
6 Odporúčania pre prax	44
7 ZÁVER	46
8 POUŽITÁ LITERATÚRA	47

0 Úvod

„Čokoľvek robíte, robte z tej duše ako Pánovi, a nie ako ľuďom“ (Kol 3:23). Prišlo by som si, aby toto slovo vystihovalo každého jedného kresťanského pracovníka v každej pracovnej sfére. Ešte viac, nech každý služobník má na zreteli tieto slová vždy, keď slúži v cirkvi. Uvedomovanie si obsahu týchto slov nás vedie k bázni a zodpovednosti pred Bohom za veci, ktoré nám zveril. Nie je nič vzácnejšie v jeho očiach ako to, za čo položil Boží syn, Ježiš Kristus, svoj život – a to sú ľudia. Tieto závery ma vedú ďalej a ukazujú mi vážnosť, s ktorou treba pristupovať k pastoračii. Keby ten, ktorý dal svoj život za spásu ľudí, ktorí ho príjmu a uveria v neho, nebol zároveň aj naším pomocníkom v tejto službe, tak by asi nikto neobstál. Dobrou správou je, že Boh je s nami a jedine On nás uschopňuje k tomu, aby sme mohli byť užitoční a efektívni v každej službe, v ktorej stojíme, teda aj v pastoračnej službe.

Traja priatelia Elífaz, Bildad a Cófár sa snažia aplikovať na Jóba určitý pastoračný vzorec, ktorý mu nepomohol. Elíhu prichádza s iným pastoračným vzorcom a ten pomohol. V tejto práci sa pokúsim zrekonštruovať všetky tieto pastoračné vzorce a zasadiť ich do širšieho teologického rámca, konkrétne v nadväznosti na pastoračné prístupy Ježiša. Cieľom tejto práce je nielen analyzovať knihu Jób a kriticky zhodnotiť predkladané vzorce pre pastoračiu, ale aj ich porovnať s pastoračnými prístupmi Pána Ježiša Krista a dať odporúčania pre prax.

Chcem sa poďakovať ľuďom, ktorí ma viedli, ktorí mali so mnou trpezlivosť a ktorí boli ochotní poskytnúť mi potrebné materiály pre väčšie zahĺbenie sa do tejto témy. Bez vás by táto práca určite nebola v takejto podobe. V prvom rade moja vďačnosť patrí Bohu za jeho milosť pri všetkom. Ďalej som veľmi vďačný môjmu školiteľovi prof. ThDr. Pavlovi Procházkovi, PhD., ktorý ma v tejto práci viedol, pomáhal, podporoval a bol ochotný vždy rýchlo zareagovať na každú vec, ktorá sa vyskytla. Taktiež moja vďaka za gramatickú korektúru patrí Mgr. Miriame Gabovičovej. Ešte sa chcem poďakovať: Mgr. Renému H. Mondzovi, Štefanovi Gajdošovi, Štefanovi Papovi, svojim rodičom, Ester a Martinovi Lakatošovi, Bc. Tatiane Bednárovej, spolužiakom a vyučujúcim za každú modlitbu, pomoc a pochopenie. Ďakujem, veľmi si to vážim.

1 Definície a vysvetlenia základných pojmov

Pre lepšie pochopenie tejto témy považujem za veľmi dôležité, hneď na začiatku, vysvetliť a ozrejmiť nasledovné kľúčové pojmy, ktoré sa vyskytujú v tejto práci.

Jób. Je hlavná postava drámy a jeho meno nesie aj názov samotnej knihy Jób. Význam Jóbovho mena nie je celkom jasný. Niektorí učitelia v ňom vidia hebrejské slovo s významom „nenávidený“ alebo „prenasledovaný“, tento obraz je vybavený pre Jóba na základe jeho rozhovorov z 3. – 27. kapitoly. Iní vidia v Jóbovi staré babylonské vlastné meno s významom „Kde je môj (nebeský) otec?“.

Pastorácia. Ide tu o pastorálnu starostlivosť. Slovo pastorálna pochádza zo slova „pastor“ – pastier a je možné myslieť pritom na konkrétneho pastiera, ktorý sa stará o svoje stádo. Táto starostlivosť zahŕňa staranie sa o pokrm, ochranu pred útokmi, ošetrovanie v prípade bolesti a nemoci, dohliadnutie na to, aby nedošlo k strate a tiež na odpočinok. Pod slovom starostlivosť sa rozumie staranie sa o niekoho alebo o niečo. Neoddeliteľnou súčasťou starostlivosti je aj opatrovanie, prajné venovanie pozornosti niekomu, či niečomu. V širšom ponímaní je možné chápať starostlivosť ako prejav opravdivej lásky niekoho k niekomu inému. J. Křivohlavý hovorí o pastierskej starostlivosti nasledovne: „*Pastýřská péče znamená i trvalou přítomnost pastýře u stáda – jeho osobní starost o každou ovci, jeho péči o dobro každé ovce, jeho zájem o to, aby vše, co se děje i bude dít, bylo dobré a nadějně.*“¹ V Starom zákone je niekoľko ľudí, ktorí sú uvedení ako „dobrí pastieri“ ľudu. Za príklad pastiera izraelského ľudu je považovaný Mojžiš, ktorý viedol ľud spod egyptského zajatia do zasľúbenej zeme. V Novom zákone je výrazným predstaviteľom dobrého pastiera sám Pán Ježiš Kristus.

Utrpenie. Je nepríjemná, ťažká skutočnosť v živote. Každý sa s ňou stretávame už či vo väčšej, či menšej miere vo vlastných životoch, ale aj v životoch ľudí okolo nás. Slovník rozumie pod slovom utrpenie – byť postihnutý vplyvom nepriaznivých okolností, alebo byť postihnutý nepriaznivým zásahom. Byť nemocný, chorý, zdravotne či inak postihnutý, byť zranený, sužovaný, poškodený, trpieť, zakúsiť mnoho bolesti. Taktiež prejsť mnohým strádaním, prežívať útrapy

¹ KŘIVOHLAVÝ, J. *Pastorální péče*. Praha: Oliva, 2000, s 8.

prirodzeného druhu. Utrpenie bolo, je a zrejme bude i v budúcnosti. Patrí k najťažším otázkam, ktorým sa vôbec kedy ľudia venovali.

Božia a ľudská spravodlivosť. V Starom zákone prekladané výrazy odvodené od hebrejského korenia S-D-K, označujú všetko, čo je priame, pevné, správne, náležité, čo odpovedá predpokladanej a uznávanej norme, čo je v zhode s právom a pravdou. „Hus [11.282 - Erbenovo vyd.] praví, že »s-t jest ctnost, jíž člověk dá každému, což na koho sluší«, co mu po právu náleží.“² Výrazy spravodlivosť a spravodlivý vychádzajú z právnej oblasti. V predstavách Izraela je predovšetkým Boh spravodlivý sudca (Z 7,12; 11,7; Jr 12,1) a mesiášsky kráľ sa má tiež vyznačovať spravodlivosťou. „Mesiášsky kráľ jako ideální božský soudce bude »pospíchat k s-i« [Iz 16,5], t. j. nebude otálet s vynášením spravedlivého soudu. »S-t bude pasem beder jeho« [Iz 11,5], takže bude souditi chudé podle s-i [Iz 11,4, sr. Iz 53,11; Jr 23,5n; 33,15; Za 9,9]. A tak se mesiášský Jerusalem stane »městem s-i« [Iz 1,21.26]“³ Božia spravodlivosť je súčasťou jeho dokonalosti, jeho charakteru a jeho bytia. O Jeho spravodlivosti nemožno pochybovať. V Starom zákone sa však stretávame aj so spravodlivosťou, ktorá je pripisovaná človekovi, alebo s prípadom, že istý človek sa na ňu odvolával (aj Jóbov prípad). Podstatná otázka pre túto prácu však je: Nakoľko tento výraz je totožný s Božou spravodlivosťou, alebo nakoľko táto spravodlivosť znamená byť nevinný alebo bezhriechný? K tejto otázke nájdeme veľmi dobrú odpoveď u A. Novotného (Biblický slovník), kde pod ľudskou spravodlivosťou sa rozumie správny pomer k Bohu. „Také výraz s-y, pokud se týká člověka v poměru k Bohu, nemůže znamenat nevinný, bez-hříšný - sz pisatelé, i když se dovolávali své s-i [Ž 7,9 a j.], věděli dobře, že před Bohem není nikdo nevinný [Ž 143,2; Kaz 7,20] - nýbrž označuje toho, jehož poměr k Bohu je správný.“⁴

Božia zvrchovanosť. Božia zvrchovanosť v tomto svete vždy bola, je a stále bude. V Biblii nachádzame niektoré aspekty Jeho zvrchovanosti, ktoré nám ľuďom boli aspoň čiastočne zjavené. Božia zvrchovanosť sa prejavuje tak Božími jedinečnými vlastnosťami ako sú: všadeprítomnosť, vševeducnosť, všemohúcnosť, transcendentnosť, večnosť, nemennosť, dokonalosť, svätosť a trojjednosť, ako aj Božími morálnymi vlastnosťami ako napríklad: dobrota, láska, milosrdenstvo

² NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, s 954.

³ NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, s 954.

⁴ NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956, s 955.

a milosť, súcitnosť, trpezlivosť, pravdivosť, vernosť a spravodlivosť. Boh sa odlišuje od svojho stvorenia a je na ňom úplne nezávislý (Ex 24,9-18; Iz 6,1-3; 40,12-26; 55,8-9). Jeho osoba a existencia nekonečne prevyšujú stvorenie (1Kr 8,27; Iz 66,1-2; Sk 17,24-25). Prebýva v dokonalom a čistom bytí, vysoko nad všetkým, čo urobil. On sám je nestvorená bytosť a existuje oddelene od stvorenia (1Tm 6,16), a napriek tomu je schopný prebývať medzi svojím ľuďom ako jeho Boh (Lv 26,11-12; Ez 37,27; 43,7; 2K 6,16).

2 Analýza Jóbovej knihy

2.1 Stručná charakteristika

Názov tejto knihy nesie meno hlavnej postavy drámy a nie meno autora. Ten nám ostáva neznámym. Jóbov príbeh začína naratívnym spôsobom, čo spôsobuje, že niektorí teológovia sa domnievajú, že z tohto možno pochopiť charakter tejto knihy: Jób, Jóbova žena, Boh, Satan a Jóbovi traja priatelia. David C. Hester hovorí, že ide o didaktický príbeh a jeho zvláštne otvorenie („V krajine Úc žil jeden muž...“ Jób1 ,1) pripomína podobenstvo bohatého a chudobného človeka, ktoré prorok Nátan povedal Dávidovi, aby ho naučil potrebnú lekciu (2 Sam 12, 1). Nie je to však téza, na ktorej by sa vedeli zhodnúť všetci učitelia. Podľa istého autora „*Kniha Jóbova nič neučí, ale je tu hlboké a rozvážne uvedomovanie toho, že Nieкто rozumie.*“⁵ Oba názory sú zaujímavé a majú svoje opodstatnenie, ale úplne obhájiť jeden a ten druhý zavrhnúť by nebolo celkom správne. Myslím si, že v tomto prípade je najvyhovujúcejšie byť niekde v strede. Naozaj vidíme v tejto knihe hlboké a rozvážne uvedomenie si toho, že niekto rozumie, ale zároveň by nám to malo slúžiť aj k poučeniu sa.

Význam Jóbovho mena nie je celkom jasný. Niektorí učitelia v ňom vidia hebrejské slovo s významom „nenávidený“ alebo „prenasledovaný“, tento obraz je vybavený pre Jóbna na základe jeho rozhovorov z 3. – 27. kapitoly. Iní vidia v Jóbovi staré babylonské vlastné meno s významom „Kde je môj (nebeský) otec?“. Jób je spomínaný ešte aj na inom mieste v Starom zákone a to v proroctvách Ezechielových, kde sa objavuje spoločne s Noachom a Danielom (Ez 14,14.20). „*Noe je jednoznačne postava z dávnoveku a vymyká sa tudíž všem historickým obdobím. Tím je také řečeno, že jej nelze omezit na společenství dvanáctera pokolení, jakým byl starozákonní Izrael. Noe se svými syny je zakladatelem celého popotopního rodu lidského.*“⁶ Tiež nachádzame zmienku aj v apokryfnej knihe Sirachovej 49, 9, kde je pripomínané Ezechielovo videnie a Jób je opísaný ako ten „*kto sa pevne držal všetkých spôsobov spravodlivosti.*“⁷

⁵ CHAMBERS, O. *Baffled to Fight Better*, s. 24. In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 10.

⁶ BÍČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem. 8 – Jób*. Praha: Kalich, 1981, s. 22.

⁷ HESTER, C. D. *Job*. Kentucky: Westminster John Knox Press Louisville, 2005, s. 7.

Zaradiť knihu Jób do nejakého konkrétneho časového obdobia nie je jednoduché, nakoľko tu nie je spomenutá ani zaslúbená zem, ani Jeruzalem, ani chrám, ani žiadny konkrétny kráľ. Pastiersky spôsob života pripomína obdobie praotcov, ale Jób je zrejme usadený na jednom mieste. Jeho priatelia sú cudzinci ako svojimi menami, tak aj svojím pôvodom. Nie je tu zmienený žiadny rodokmeň, čo vedie mnohých k domnienke, že zmienky o krajine Úc sú neizraelské a s najväčšou pravdepodobnosťou majú edómsky pôvod. Na základe Ezechielovho proroctva, kde Jób je menovaný spolu s Noachom, sa mnohí domnievajú, že ide o predizraelskú postavu. David C. Hester hovorí, že zmienka Jóba u Ezechiela, napísaná v šiestom storočí pred Kristom, hovorí o tom, že „*Jób bol legendárna postava spravodlivosti z dávnej minulosti, ktorej autor vytvoril také časové nastavenia, ktoré spadajú do doby patriarchov, alebo ešte aj do predpatriarchálneho obdobia, čím vložil príbeh mimo Izraelských dejín a dal mu autoritu a právomoc staroveku.*“⁸ Podľa istého bádania však nemožno pochybovať o jeho izraelskom pôvode. „*Kniha Jóbova jej však líči jako představitele biblické zbožnosti v její nejryzejší podobě, že nelze pochybovat o jeho izraelském původu.*“⁹ O tom, kedy vznikla táto kniha, sú rôzne názory. Spomeniem len niekoľko výraznejších príkladov. Septuaginta videla v Jóbovi Ezauovho vnuka Jóbaba (Gn 36, 33; porovnaj Jb 42, 17). Pod týmto vplyvom je kniha Jóbova zaradená v sýrskej Pešite hneď za Mojžišovými knihami. Cirkevný historik Eusebius zaraďuje Jóba do obdobia patriarchov. V tomto ho nasledujú z novších bádateľov Carpov a Eichhorn. V babylonskom talmude (baba batra 14b.15a) je napísané, že Mojžiš napísal svoju knihu a príbehy Bileámove a Jóbave. Rabíni v tomto pokračovali a prideľovali Jóba alebo jeho autora rôznym obdobiam (od praotcovského až po perzské, 6. – 4. st). Mojžišovo autorstvo tejto knihy hájili aj Michaelis a Lambert. Iní datujú vznik knihy v dobe kráľov, konkrétnejšie ju zaraďujú do doby vlády kráľa Šalamúna. Okrem iných zástancov tohto názoru bol aj carihradský metropolita Rehor Nazianský. V novšej dobe sa viacero učencov na tomto zhodlo, napríklad: Hävernick, Keile, Schlottmann, Franz Delitzsch. Ďalej Hengstenberg kladie knihu Jób do predámosovského obdobia. Iní ju často zaraďujú do doby Jeremiášovej (Pfeiffer, Preiss, Graf Baudissin) a Schlogl ide ešte ďalej a považuje Jeremiáša za autora. Napriek pestrým názorom sa vo väčšine prípadov kniha Jóbova zaraďuje do doby babylonského zajatia, do exilnej alebo postexilnej

⁸ HESTER, C. D. *Job*. Kentucky: Westminster John Knox Press Louisville, 2005, s. 8.

⁹ BÍČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem. 8 – Jób*. Praha: Kalich, 1981, s. 23.

doby. Z tohto datovania budeme aj my vychádzať. Môže to byť dôležité pre naše štúdium, lebo udalosti izraelského života v tej dobe môžu byť veľmi relevantné pre pochopenie spoločnej otázky a problematiky knihy Jób. Táto kniha patrí do hebrejského kanónu, kde spolu so Žalmami a Prísloviami tvorí skupinu takzvaných veľkých Spisov, ktoré sa od ostatných starozákonných kníh odlišujú zvláštnym systémom prednesových značiek (prízvukov). Na rozdiel od kresťanských Biblií, kde Jób nasleduje hneď po historických knihách, v hebrejskom kanóne nasleduje až za Žalmami. Zaujímavý je aj judaistický výklad Jóba, ktorý na základe Talmudu považuje túto postavu za podobenstvo a snaží sa dokázať, že táto postava je obraz Izraela a každé iné dokazovanie považuje judaistický výklad za pokus od-judaizovať židovské Písmo len preto, aby bolo nahradené niečím iným, napríklad kresťanstvom.

Štruktúru tejto knihy by sme mohli rozdeliť nasledovne: Prozaistický prológ (kapitoly 1 – 2); Poetický dialóg medzi Jóbom a jeho priateľmi (3 – 27); Poém múdrosti (28); Jóbove argumenty (29 – 31); Elihuové reči (32 - 37); Božie reči z víchrice (38 – 42,6); Prozaistický epilóg (42,7 – 17). Ako môžeme vidieť, niektoré časti nezapadajú celkom hladko do seba. Vystávajú teda zaujímavé otázky: Prečo je kniha zložená z dvoch prozaistických častí, keď hlavná nosná časť je poetická? Prečo sú v závere vsunuté Elihuove reči medzi posledným Jóbovým stanoviskom a zjavením sa Boha, keď prirodzene by sme mohli očakávať, že pôjdu po sebe? Niektorí bádatelia z tohto vyvodzujú, že knižná štruktúra reflektuje dlhú históriu jej skladby. Na začiatku bol len starý koncept (prológ a epilóg), kde sa neskoršie pridali poetický dialóg, potom Božie reči a ešte neskoršie Elihuove reči. Iní bádatelia, ku ktorým sa prikláňam aj ja, vidia knihu ako prácu jedného autora, ktorý len využil vtedy populárny spôsob tým, že vsunul tieto časti medzi prológ a epilóg. Ďalší solídny argument toho, že Jóbova kniha je jeden literárny celok, je aj nasledovné pozorovanie: „*V Bildadových slovách sa stretávame hneď s dvoma zmienkami, ktoré jednoznačne potvrdzujú, že kniha Jóbova je jednotlivý literárny celok, kde prozaistický úvod a záver tvorí rámec k poetickému strediu knihy, a že nie je oprávnený názor, žeby išlo o dva celky spojené len preto, že pojednávajú o tej istej ústrednej postave, Jóbovi. Napr. zmienka o smrti Jóbových detí nadväzuje na rozprávanie z k. 1 a popis budúceho blahobytu pripravuje záver z k. 42.*“¹⁰

¹⁰ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem. 8 – Jób.* Praha: Kalich, 1981, s. 80.

Jedným z najväčších záhad tejto knihy je samotný problém určenia témy. Mnohí teológovia vidia, že táto kniha chce len vysvetliť tajomstvo utrpenia spravodlivého. Avšak určite treba poznamenať, že táto kniha nedáva žiadnu definitívnu odpoveď na túto otázku. Aj keď otázka utrpenia zamestnávala človeka všetkých dôb a časov, Jóbova kniha túto vec osvetľuje len z hľadiska viery v Hospodina. Konkrétne odpoveď na otázku utrpenia nedáva. (Téme utrpenie spravodlivého sa budem venovať v ďalšej podkapitole). Toto viedlo mnohých k záveru, že nosnou témou tejto knihy je práve fakt, že človek nie je schopný pochopiť zmysel utrpenia a existencie vôbec. Preto tvrdia, že v knihe Jóbovej je bezmocnosť človeka a všemohúcnosť Božia to jediné, čo autora zaujíma. V duchu tejto myšlienky pokračujú ďalej a tému sa snažia ohraničiť na slová ako „*neschopnosť človeka podrobiť bolestné skúsenosti ľudskej existencie zmysluplnej analýze.*“¹¹ Z môjho hľadiska je celkom výstižné povedať, že bezmocnosť človeka a všemohúcnosť Božia je to, čo autora zaujíma. Táto myšlienka je v Jóbovej knihe dosť výrazná a ľudská neschopnosť podrobiť sa bolestnej skúsenosti zmysluplnej analýze ľudskej existencie je stále aktuálny fakt.

2.2 Jóbov portrét

2.2.1 Jóbovo požehnanie

Jób mal krásnu a mnohočlennú rodinu: manželku, sedem synov a tri dcéry, čo nepovažoval za prítiaž, ale za požehnanie a dedičstvo od Hospodina. „*Mal viac synov než dcér, čo považoval za veľké šťastie, lebo synovia boli udržiavateľmi rodu, záchranou domu. Avšak všetky deti boli na radosť.*“¹² Niektorí učenci ich počet vykladajú symbolicky. „*Sedem chlapcov ako sedem dní v týždni, tri dievčatá, spolu desať. Sedem chlapcov, lebo sedem je posvätné číslo Semitov a s dievčatami spolu desať, tvoria zaokrúhlený celok.*“¹³ Tento rodinný okruh dopĺňovali ešte Jóbovi bratia, sestry, príbuzní, priatelia, ctitelia, známi blízki i ďalekí.

Rodinné šťastie mu umožňoval aj blahobyť a primerané bohatstvo. Konkrétnejšie mal sedemtisíc oviec, tri tisíc tiav, päťsto záprahov volov, päťsto oslíc a pri všetkom statku veľmi veľa služobníkov. Všetko toto bohatstvo zahŕňalo

¹¹ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 10.

¹² OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 12.

¹³ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 12.

v dnešných pomeroch sociálne postavenie, pozemky, peniaze, jedlo a stravu, pracovné a prepravné prostriedky. Jeho bohatstvo ešte ani tu neskončilo. Kniha hovorí, že bol vznešenejší nad všetkých ľudí východu. Kniežatá prestali hovoriť, keď sa on ozval, počúvali jeho reči a prisviedčali mu.

Napriek tomuto postaveniu nachádzame o ňom svedectvo, že bol láskavý, chudobných, vdovy a siroty obraňoval, slepému bol okom, kulhavému nohou, núdznym bol otcom a v rade takým sudcom, že na jeho výrokoč nič nemenili (kap. 29). Jób viedol príkladný život aj v spravovaní svojej rodiny, posväcoval ich a obetoval za nich. Cieľom zápalnej obete bolo očistiť deti, lebo ako bohabojný a starostlivý otec si hovorieval, že „možno moji synovia zhrešili a rúhali sa Bohu vo svojej myslí“ (Jb 1, 5).

Snáď niet krajšieho a výstižnejšieho opisu na záver tejto podkapitoly platný na túto rodinnú situáciu ako nájdeme u Osuského (Tajomstvo kríža): „*Príkladný otec, príkladná rodina. Jej malebný obraz podľa prvých veršov knihy ožiarený je samým jasom. Je to krásna oáza pokojného života, rodinného šťastia na sýrsko – arabskej púšti, kúsok neba na zemi, kresťanská zora v semitsko – pohanskom svete. Zdá sa ako krásny, usmievavý sen noci, po ktorom ľahko príde bremä horúceho, páľčivého dňa. Spisovateľ azda aj preto ho namaloval takými jasnými farbami, aby tým viac vynikla veľká pochmúrnosť, ktorá mala prísť onedlho.*“¹⁴

2.2.2 Jóbova spravodlivosť

Už na prvý pohľad spravodlivosť pripisovaná človeku často vyvoláva otázky, nakoľko to môže byť pravda a či môže byť človek naozaj spravodlivý. Vo svetle toho, čo už bolo povedané o Jóbovej spravodlivosti, považujem za dôležité hneď na začiatku tejto podkapitoly zdôrazniť, že nech to znie akokoľvek provokatívne, Jób bol spravodlivý. Biblia to o ňom hovorí, tak to tak musíme brať. Skôr ako sa tomuto budeme venovať, musíme pochopiť, že to, čo my rozumieme pod pojmom spravodlivosť, nemusí sa vždy stotožňovať s tým, ako ju definuje Biblia. Takže treba sa bližšie pozrieť na to, čo všetko zahŕňa pojem „spravodlivý“ v tomto prípade. Je jasné, že hlavné postavy deja nestoja na rovnakej duchovnej rovine, aj keď v závere je zaznamenaný Hospodínov súd nad všetkými. Jediný, kto je výnimkou, je

¹⁴ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 12.

Elíhu a Jób, kde Jób je poverený samotným Hospodinom, aby sa modlil za ostatných. „Brueggemann pripodobňuje Jóba k Abrahámovi, ktorý bol vyzvaný, aby bol dokonalý.“¹⁵ Taktiež podobne ako Jób aj Abrahám je skúšaný a diskutuje s Bohom. O Jóbovi sa spomína na troch miestach, že bol dokonalý a spravodlivý muž, bojací sa Boha a strániaci sa zlého. Inými slovami ide o čestnosť, úprimnosť a pravdivosť. „Tieto interpretácie pojmu ako aj vyjadrenie „spravodlivý v očiach Hospodinových“ naznačujú, že ide o pojem vyjadrujúci predovšetkým vzťah k Bohu a jeho zákonu. Jób je teda dokonale spravodlivý človek, ktorého spravodlivosť má ťažisko v jeho priamosti a bázni pred Bohom.“¹⁶

Môžeme vidieť, že Jóbova spravodlivosť má všestranný charakter (medzi inými aj starostlivosť o vdovy a siroty). Najdôležitejšie však je, že jeho spravodlivosť je v prvom rade nezištná. „K. Barth zdôrazňuje, že pri Jóbovej spravodlivosti ide o slobodnú službu slobodnému Bohu.“¹⁷ Pri bežnom posúdení celej drámy si možno všimnúť, že Jób, i keď sa háda s Bohom a nerozumie mu, práve svojím neodbytným lipnutím na Ňom vystupuje ako predstaviteľ čistej viery v Hospodina. Vo svojom zúfalstve klesá, ale viera ho vždy pozdvihne a dá mu nakoniec zvíťaziť. Sám Hospodin vydáva o Jóbovi svedectvo, že je to muž bezúhonný a priamy, bojí sa Ho a vyhýba sa zlému.

2.2.3 Jóbovo utrpenie

Otázka utrpenia vo svete zaujíma čoraz väčšiu pozornosť. Je stále viac aktuálnejšia, než sme si predstavovali. Kushner vo svojej knihe *When bad things happen to good people* (Keď sa zlé veci stávajú dobrým ľuďom) spomína, že takmer každý významný rozhovor, ktorý kedy viedol na tému Boh alebo náboženstvo, buď touto otázkou začal, alebo k nej skôr, či neskôr dospel. Tieto otázky si nekladie len nejaký strápený muž alebo nešťastná žena, ktorá sa dozvedela od lekára zlú diagnózu, ale aj vysokoškolský študent, ktorý dospel k názoru, že Boh neexistuje. S touto otázkou sa potrebuje vyrovnat' každý, kto chce veriť v Boha. Jedným z najzaujímavejších riešení na utrpenie pre mnohých je, že za to, čo sa stalo, si môžu sami. Väčšinou to končí obviňovaním seba, pripisovaním si vinu, či trestu za niečo.

¹⁵ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 20.

¹⁶ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 11.

¹⁷ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 23.

Takíto ľudia končia v zahorknutí a frustrácii, nenávidia samých seba, ba dokonca aj Boha.

Jóbova katastrofálna situácia je často nedostatočne pochopená a podceňovaná mnohými čitateľmi. To, čo tento muž prežíval na duševnej úrovni, keď bol bombardovaný zlými správami, ktoré sa sypali jedna za druhou, nie je celkom možné racionálne ani pochopiť. Za krátku chvíľku prísť o všetko, o čo sa človek celý život snažil, je iste nesmierne ťažké, ale bolesť nad stratou svojich detí, je asi to najhoršie. Kto to sám neprežil, podľa môjho názoru, nemôže tomu ani celkom porozumieť. Do tohto všetkého ešte Jóba postihla choroba na tele až do takej miery, že sa dotýkal smrti. Jeho duša bola zdevastovaná, jeho telo bolo dobité, jeho príbuzní sa mu začali odcudzovať, jeho blízki priatelia ho opustili a zo strany tých, u ktorých mal rešpekt, prichádza výsmech. Zaujímavé je, že fyzická stránka sa dostáva nejakým spôsobom do pozadia. V knihe nie sú spomínané sťažnosti na jeho fyzické utrpenie, ale to, čo ho najviac sužuje, je práve duševný stav. V popise jeho duševného stavu nachádzame slová ako: otras, triaška, zmätok, nepokoj, žiaľ, strach, hnev, bieda, pád, skaza, úzkosť, hrôza, nemoc, bolesť, bieda...

James A. Wharton spája otázku Jóbovho utrpenia s problematikou kliatby. Podľa neho pohľad na kliatbu v tej dobe bol oveľa vážnejší ako je tomu dnes. Keď sa niekomu niečo strašné prihodilo, vo vtedajšej mentalite to ľudia hneď pripisovali kliatbe, ktorá bola uvoľnená z nejakého dôvodu. Uvoľnená kliatba nemohla byť zastavená a mala katastrofálne následky. Iba Boží nadprirodzený zásah ju mohol zmierniť. Takto si vysvetľuje aj nemúdre reči jeho ženy, ktorá mu radila zlorečiť Bohu a celé to ukončiť, alebo aj naliehanie Jóbových priateľov na Jób, aby sa priznal k tomu, čo urobil, činil pokánie a takto privolať všemohúci zásah do jeho situácie.

Najväčšia dilema tejto knihy ani nie je tak utrpenie, ako aspekt utrpenia spravodlivého človeka a spravodlivý Boží súd. David C. Hester vysvetľuje, že keďže Jób je prehlásený za bezúhonného a priameho, jeho utrpenie nemôže byť vysvetľované ako Boží spravodlivý súd, bez ohľadu na to, ako ťažko sa jeho priatelia snažili. Božia odplata tu nemôže byť vysvetlením, nie ak berieme vážne Jóbovu spravodlivosť. Hester ide ešte ďalej a hovorí o dileme nevinného trpiaceho: *„Ak je Jób nevinný a pritom neskutočne trpí, je to asi preto, lebo Boh nie je férový, ale krutý despota vo svete bez pravidiel a bez zmyslu, vo svete, kde nevinní ľudia bezdôvodne*

trpia.“¹⁸ Podľa tohto autora Jób sa v niektorých svojich rečiach veľmi približuje až k tomuto názoru. Ďalej Hester upriamuje svoju pozornosť na čitateľov a pýta sa: Ak táto problematika ostáva nevyriešená a keď dnešný čitateľ číta túto knihu s týmto pohľadom, že Jób je nevinný a spravodlivý, čo tento prológ hovorí dnešnému čitateľovi o Božom charaktere a úlohe v Jóbovom krutom utrpení? Kushner kladie podobné otázky: „*V akého Boha nás ten príbeh učí veriť? V Boha, ktorý zabije nevinné deti a zošle na svojho najpoddanejšieho služobníka neznesiteľné muky, len aby dokázal že má pravdu, len preto, aby vyhral stávkou so satanom?*“¹⁹ Sú to veľmi odvážne námety a otázky. Napriek tomu, že by sme ich najradšej odignorovali, považujem za dôležité sa tu zastaviť a pokúsiť sa zodpovedať aspoň na niektoré. Stále sú ľudia, ktorí sa tieto otázky budú pýtať a my tiež potrebujeme mať jasno v tom, komu a čomu veríme. Keď nemôžeme chápať Jóbovu situáciu ako Boží súd nad ním, ostáva nám otázka, ako to je s jeho spravodlivosťou. Po prvé by som rád upriamil našu pozornosť na slovné spojenie „Jóbova spravodlivosť“.

Jóbova spravodlivosť ešte nemusela v sebe zahŕňať a vysvetľovať, že to, čo sa s ním dialo, sa ho vôbec nijako netýkalo. Aj keď Jóbova kniha odmieta utrpenie ako trest za nejakú zvláštnu osobnú vinu, môže ju chápať vo vzťahu k všeobecnej vine padlého stvorenia a takto ukazovať cestu záchranu. Zástupnosť Jóbových modlitieb a obetí nás vedie k otázke, či jeho utrpenie nemalo zástupný charakter. „*Jób prijíma Boha práve v duchu starozákonného tak osobne a bezprostredne, že s ním hovorí taký ako rovný s rovným, prese s ním, žadá od neho vysvetlenie, uplatňuje svoje stanovisko, ale jeho zápas pritom zostáva zápasom jacobovským.*“²⁰ V tomto zápase ostáva ako keby opustený so svojou bolesťou a vystavený nepochopeniu tých, ktorí sa vydávali za jeho priateľov. Avšak pevne sa drží Boha, aj keď mu nerozumie. „*Ve své opuštěnosti je blízký jak davidovskému žalmistovi, tak Synu Davidovmu evangelií. Trpítel musí svůj boj vybojovat sám a sám.*“²¹ Na Jóbovej postave ukazuje autor, že otázku utrpenia ani nemožno riešiť bez vážneho zápasu viery. U Jóba je vidieť tento zápas na niekoľkých frontoch. Viera, ktorá by si zakladala na tom, že službu Bohu podmieňuje bohaté Božie obdarovanie (Satan); inak je lepšie Bohu zlorečiť a umrieť (Jóbova žena). Taktiež proti prijatiu utrpenia ako trestu za hriech – názor, ktorý

¹⁸ HESTER, C. D. *Job*. Kentucky: Westminster John Knox Press Louisville, 2005, s. 11.

¹⁹ KUSHNER, H. S. *When bad things happen to good people*. New York: Schocken Books, 1981, s. 43.

²⁰ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 17.

²¹ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 17.

obhajujú aj traja Jóbovi priatelia. Autor sa snažil vystihnúť jedinečnosť Jóbovho zápasu viery, keď sa Jób musel prebojovať cez chvíle najhlbšieho zúfalstva až k novej nádeji, od zdôrazňovania vlastnej spravodlivosti až po pokorné zmlknutie pred Bohom. Obrazy sa striedajú, námety sa vracajú, slova sa opakujú, akoby zdanlivo sa dej točil bez nejakého postupu dookola. Avšak všetko má nejaký zmysel. Podľa istého autora „jde o líčení psychologicky neobyčejne pronikavé promyšlené, ukazujúci, jak zápas víry nelze vybojovat jednorázově a jednou provždy.“²² Napriek všetkým Jóbovým pochybnostiam a bolestiam, ktoré sa znovu a znovu vracajú a pôsobia, že niekedy Jób klesá až do priepasti zúfalstva, sa húževnate drží obecnstva s Bohom. Ani chvíľku nezaváha a nepochybuje o Božej moci a zvrchovanosti a naberá presvedčenie, že ani smrť nemôže natrvalo odlúčiť človeka od Boha. Smrť nemá posledné slovo, lebo Hospodin je živý Boh a je schopný svojho služobníka vytrhnúť z čohokoľvek. Takto sa Jób postupne odpútava od všetkých pozemských nádejí a nachádza ešte pevnejšie útočisko v Bohu. Zaujímavé je, že dospieva k istote, že v Bohu má svojho svedka spravodlivosti.

Otázka utrpenia spravodlivého sa premieňa na otázku osobného vzťahu s Bohom, ktorý je vyjadrený Satanovou otázkou, či sa neoplatí Jóbovi báť sa Boha. Je tu vidieť istý obchodný kontrakt s vypočítavosťou. Inými slovami povedané: oplatí sa Jóbovi slúžiť Bohu, lebo mu žehná; keď mu prestane žehnať, prestane mu slúžiť. Je zrejmé, že toto nebol Jóbov prípad a že jeho náboženstvo nebolo obchodom, ale prejavom dôvery. Jeho reakcia je obdivuhodná, nevzdáva sa nádeje na osobné stretnutie s Bohom, hoci aj po smrti. Chcem ukončiť túto podkapitolu s dôrazom na to, že by bolo nemúdre odpovedať na otázky, na ktoré ani táto kniha nedáva odpoveď. Dobrým príkladom toho je aj otázka utrpenia. Treba povedať, že kniha Jób ľudské utrpenie nakoniec nevysvetlí a ukáže neriešiteľnosť s ním súvisiacich otázok. „*Kniha Jóbova v konečnom dôsledku nie je o tom, čo znamená ľudské utrpenie, ale skôr o tom, čo znamená byť človekom vôbec, ak Boh je naozaj Bohom.*“²³ Boh je zvrchovaný a všetko, čo robí, robí dobre vo svojej múdrosti a zvrchovanosti. On jediný berie do úvahy aj dopad každej situácie z pohľadu večnosti. Nepodmienená dôvera je tá najlepšia odpoveď na Jeho každý čin.

²² BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem. 8 – Jób.* Praha: Kalich, 1981, s. 17.

²³ LONG, T. G. *Job: Second Thoughts in the Land of Uz.* In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej.* Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, O.Z: Pedagóg, 2008, s. 11.

3 Pastорácia Jόbových priateľov

Chýr o Jόbovom veľkom nešťastí sa rozletel na široko–ďaleko a medzi niektorými priateľmi vzbudil veľký súcit. Zaujímavé je, že nečítame, či ho prišli navštíviť príbuzní, ale jeho priatelia áno. Máme spomenuté mená troch priateľov. Prvý sa volal Elífaz z Temanu. Jeho meno by sa mohlo preložiť a interpretovať ako *Boh je sila*,²⁴ (*Môj*) *Boh je zlato*,²⁵ alebo (*Môj*) *Boh je víťazstvo*.²⁶ Keď si všimneme Ezauov rodokmeň, druhého syna Izákovho, vidíme, že Elífaz bol prvorodený Ezauov (I. Moj. 36,11). Podľa väčšiny učencov jeho meno a bydlisko poukazujú na edomský kraj, ktorý sa rozprestiera na východ od Palestíny v severnej Arábii. Podľa svedectva proroka kraj a mesto Teman boli známe múdrosťou (Jer. 49,7). Je vidieť na tomto mužovi, že vystupuje silne a obozretne, ako zástupca múdrosti. Druhý Jόbov priateľ Bildad prišiel zo Šuach. Toto meno by sa mohlo prekladať ako *nemilovaný*.²⁷ Niektorí v interpretácii tohto mena vidia ešte aj *syna hádky*.²⁸ Meno Šuach podľa tradície pripomína Šuacha, ktorý bol šiestym synom Abrahámovým, z druhej manželky Ketury (I. Mojž. 25,2), a osadil sa na východe medzi Edomom a Eufratom. Bildad tu zastupuje typ hádavého. Tretí priateľ Cόfar prišiel z Naamatu, známeho mesta v Sýrii (Joz. 15,41). Jeho meno by sa mohlo preložiť a interpretovať aj ako *vravka*,²⁹ alebo *cvrlikajúci*.³⁰ Niektorí teológovia za týmito menami, ako aj za inými spomínanými menami, vidia súvis. „Podľa Seitza, ako mená: *Jόb, satan, Boží synovia, tak aj mená troch priateľov poukazujú na tri zosobnené vlastnosti a zastupujú tri typy ľudí: vo viere silného, hádavého a povedavého.*“³¹ Ostáva na každom z nás, nakoľko sa s tým dá súhlasiť. Podľa mňa tam môžeme túto analógiu vidieť, ale ostať len pritom a poprieť ich reálnu existenciu a implikáciu sa do deja, by

²⁴ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 29.

²⁵ HELLER, J. *Výkladový slovník biblických jmen*, s. 65-66. In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jόbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, O.Z: Pedagóg, 2008, s. 59.

²⁶ HELLER, J. *Výkladový slovník biblických jmen*, s. 65-66. In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jόbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, O.Z: Pedagóg, 2008, s. 59.

²⁷ HELLER, J. *Výkladový slovník biblických jmen*, s. 109. In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jόbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, O.Z: Pedagóg, 2008, s. 59.

²⁸ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 29.

²⁹ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 29.

³⁰ HELLER, J. *Výkladový slovník biblických jmen*, s. 395. In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jόbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, O.Z: Pedagóg, 2008, s. 59.

³¹ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 29.

bolo znehodnotenie Božieho posolstva, ktoré nám tento text dáva. Iní v Jóbových priateľoch vidia „*typických predstaviteľov zákoníckej zbožnosti zakotvenej v bežnej múdrosti tohto sveta: čo kto zaseje, to i zožne.*“³² Ich rozhovory s Jóbom prebiehali v troch kolách bez toho, aby došlo k nejakému zblíženiu sa, či zhodnutiu sa v niečom. Dokonca tretie kolo ostáva nedokončené, akoby už ani nemalo zmysel pokračovať. Elífaz sa odvoláva na nejaké tajné videnie, Bildad sa opiera o múdrosť otcov a Cófár ani nehľadá žiadnu autoritu v jeho argumentov.

„*Jeho hnev vzplanul aj proti jeho trom priateľom, pretože nenašli odpoveď a Jóba odsudzovali ako bezbožníka*“ (32,3). Z uvedeného citátu sa môžeme dozvedieť, že Elífaz, Bildad a Cófár nedokázali Jóbovi pomôcť a že ho potupovali. Samotný Boh sa na nich rozpálil hnevom, lebo hovorili o Ňom nepravdivé veci a ich službu klasifikuje ako bláznovstvo (42,7-8). Pozoruhodný je fakt, že títo traja priatelia prišli za ním vo chvíľach, keď bol všetkými opustený. Zotrvávajú s ním v jeho utrpení sedem dní bez jediného slova.. Z toho je možné vydedukovať ich priateľstvo a dobré úmysly, s ktorými za Jóbom prišli. Avšak napriek tomu platí o nich vyrieknutý Boží rozsudok. Istí bádatelia z tohto vyvádzajú poučenie, že k účinnej duchovnej službe nestačí len dobrý úmysel. Elífaz, Bildad a Cófár mali k Jóbovi lásku a súcit, keď za ním prišli. Poznali ho dlhšie a musel byť medzi nimi dobrý priateľský vzťah. Avšak láska, ktorú k nemu prechovávali, bola len ľudská, vychádzajúca z ich vzájomného poznania sa a zblíženia. Podľa Dohnala táto láska nie je schopná privediť oslobodenie ani žiadnu inú trvalú duchovnú premenu, lebo Božia láska vychádza z poznania Božieho charakteru a svojím spôsobom tvorí v človeku Boží charakter. Ďalej Dohnal ich zlyhanie pripisuje trom dôležitým faktorom: zlý vzťah ku svojmu pravdivému, ale čiastočnému poznaniu o Bohu, zlý prístup k Jóbovi a zlý prístup k Bohu. Odchovaní semitskou tradíciou sa nevedeli inak dostať zo záhady, len že Jób musel niečo vykonať, zhrešiť a Boh ho preto opustil a takto potrestal. „*Jóbovi priatelia vychádzali zo svojho poznania, že utrpenie je Boží trest za hriech alebo hriešny život.*“³³ Utrpenie určite je prepojené s hriechom a keby hriech nebol existoval, predpokladám, že ani utrpenie by neexistovalo. Rozdiel však je, či sa tu myslí dedičný hriech alebo vlastný hriech. V tomto prípade vidíme, že Jóbovi priatelia nemysleli dedičný hriech, ale jeho osobný hriech, ktorého sa dopustil a tým privolať celú túto kliatbu na svoju

³² BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 20.

³³ DOHNAL, J. *Pastorace Jobových přátel*. Praha: Logos, 1992, s 11.

hlavu. Toto môže byť niekedy príčinou, ale nie je to všeobecne platné. V ich jednaní je vidieť zaslepenosť (nie sú schopní vidieť druhú časť pravdy), podozrievanie, obviňovanie, popudzovanie, tvrdosť, povrchnosť a pýchu. Toto jednanie je spôsobené aj ich zlým postojom k Jóbovi. „*Sú proti nemu, nie s ním, pretože si myslia, že i Boh je proti nemu (32,13).*“³⁴ Silným kontrastom tohto spôsobu jednania je Mojžišov príklad. Keď sa Mojžiš postavil do medzery medzi Bohom a ľuďom, hovoril v prospech tých, ktorým slúžil, aj keď sa previnili voči Bohu a nezaslúžili si to (Ex 32, 10-14). Ich zlý postoj k Bohu spočíval aj v tom, že hneď si zaradili Boha do istej šablóny a chceli suplovať Jeho prácu a usvedčiť Jóba z hriechu. Zabsolútnili časť spomínanej pravdy, vrhajú na Boha zlý tieň a ukazujú ho vo falošným svetle (11,6 „...*a porozprával ti tajomstvá múdrosti, lebo sú priveľmi zložité, aby si to pochopil. Vez teda, že Boh ti odpúšťa viac, ako sa previniš*“).

3.1 Elífazov pastoračný vzorec

Prvá reč Elífaza (4,1-11)

Nato Elífaz z Temanu odpovedal takto: Znesieš pokus o príhovor? Neunaví ťa to? Kto by sa však dokázal zdržať slov? Ved' ty si mnohých poučal a slabé ruky si posilňoval. Tvoje slová stavali na nohy toho, kto sa potkol a podlamujúce sa kolená si upevňoval. Nuž a teraz, keď to prišlo na teba, si netrpezlivý, dotklo sa ťa to a si vylakaný. Vari ti tvoja zbožnosť nedovolí dúfať a dokonalosť tvojich ciest nedáva nádej? Len sa rozpomeň, či niekto nevinný zahynul, a kde boli úprimní ľudia vykynožení? Ako to ja vidím: tí, čo orú nepravosť a sejú trápenie, ich aj žnú. Zhynú od Božieho dychu a vietor jeho hnevu s nimi skoncuje. Levica reve, počuť levi hlas, ale zuby levičat sú vylámané. Starý lev hynie bez koristi a mlád'atá levice sa rozutekali.

Konečne prerušia svoje mlčanie aj Jóbovi priatelia. Okrem súcitu, podľa Osuského, dôvodom prečo Jóbovi priatelia hľadeli na jeho biedu a nepovedali nič, môže byť aj to, že začali pochybovať o jeho zbožnosti, ale nechceli ho ešte viac zarmútiť. Mohli mať pochybnosti aj sami o sebe, či si jeho utrpenie správne vysvetľujú. Avšak prvý Jóbov výstup nemôže ostať bez reakcie. „*Cítil, že sa zrazia, keď povedia svoju mienku, ale Jóbovo horekovanie ich tak predesilo, že sa nemôžu zdržať, aby neprehovorili.*“³⁵ Ako prvý sa ujíma slova Elífaz Temanský. Takto to je aj

³⁴ DOHNAL, J. *Pastorace Jobových přátel*. Praha: Logos, 1992, s 15.

³⁵ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 37.

druhý aj tretíkrát (15,1 ; 22,1). „*Ked' však Jób tak netrpezlivo vyhrkol a podľa ich náhľadu strašnou kliatbou zlorečil Bohu, otvoril ústa najstarší, Elífaz z Teman.*“³⁶ Môžeme sa domnievať, že sa očakávalo od neho, aby začal prvý a toto očakávanie mohlo byť vyvolané aj jeho vekom. Jeho začiatok je celkom zaujímavý a na prvý pohľad aj opatrný. Začína otázkou. „*Nemôže nechať Jóbov nárek bez dohovorenia, ale berie zreteľ na jeho stav a hovorí s ním šetrne.*“³⁷ Otázkou nám však ešte stále ostáva nakoľko z jeho reči môžeme vydedukovať jeho súcit s Jóbovom? Podľa Hanesa tento súcit chýba: „*Napriek tomu, že Elífaz začína svoju reč opatrným „Znesieš pokus o príhovor?“, jeho reč neprejavuje s Jóbovom žiadny súcit, obviňuje ho z „dychčania“ proti Bohu (15,13) a pripisuje mu kruté zaobchádzanie so slabšími a podriadenými (22,6-9).*“³⁸ Tento fakt môžeme vidieť aj v tom, že hoci na začiatku Elífaz pripomína Jóbovi jeho pohotovosť pomôcť a dopĺňa nám obraz s ďalšími dôležitými Jóbovými črtami (29,11-17), je až nepochopiteľné, ako v priebehu rozhovoru zabudol na svoje vlastné slova a Jóba tvrdo karhal z toho, za čo ho predtým chválil (22,6-9). Táto náhla zmena mohla byť spôsobená podľa viacerých teológov aj tým, že Elífazov prístup je prístup človeka, ktorý sa na to celé pozerá len zvonku. „*Elífaz hovorí ako divák, ktorý prihliada zvonku a nedokáže sa vcítiť do vnútorného rozpoloženia trpiaceho.*“³⁹ Ďalej chce, aby jeho slová boli prijímané s vážnosťou a bázňou, lebo si je istý tým, čo hovorí: „*Elífaz sa odvoláva na svoje pozorovanie života, ako aj na sny, nočné videnia a duchovný pôvod svojich tvrdení. Chce, aby to, čo hovorí, bolo prijímané s bázňou pred duchovným svetom, ktorý vie viac ako ostatní obyčajní smrteľníci (4,12-16).*“⁴⁰ Jeho prístup je však veľmi neadekvátny: „*Elífazov príval slov prejavuje absolútnu sebaistotu a nepripúšťa v Jóbovej skúsenosti nič nového (15,9) a tvrdí, že jeho hriechom niet konca (22,5).*“⁴¹ Verše 10 – 11 majú tiež svoj zmysel v Elífazovom argumentovaní, pomocou ktorých chce ešte väčšiu váhu dodať tomu, čo už povedal. „*Záverečné dva verše sú staré príslovia, ktoré majú dotvrdiť, čo bolo povedané o údele svojvoľníkov.*“⁴²

³⁶ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 37.

³⁷ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 52.

³⁸ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*, s. 48. In: HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, O.Z: Pedagóg, 2008, s. 59-60.

³⁹ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 52.

⁴⁰ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 47-48.

⁴¹ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

⁴² BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 53.

Elifaz môže oprávnené a správne konštatovať, že zrazu je tu prítomný obrovský rozdiel medzi Jóbom, ktorý bol kedysi – pohotovostný k pomoci a terajším, ktorý pomoc vyhľadáva sám pre seba. Dôvodom tohto bolo, že Jób bol v úplne iných životných okolnostiach. Zápasí o vieru a rieši otázky zmyslu svojho bytia, zatiaľ čo Elifaz stojí na povznesenom stanovisku svojej múdrosti, ktorá si všetky životné problémy vyrieši ako osobne ničím nezaujatý a ničím nezasiahnutý divák. Táto prítomná vzdialenosť medzi nimi a neschopnosť Elifaza ju prekonať spôsobila, že jeho pomoc nebola úspešná. Aj prvé slová Elifazove vychádzajúce len z nejakej ľudskej múdrosti a skúsenosti naznačujú, že takýto rozhovor ešte nie je zárukou kladných výsledkov. „Útecha, ktorá vychádza len z ľudskej múdrosti, trpiacemu sotva pomôže.“⁴³ Najdôležitejšie mu však chýbalo, a to hľadanie pomoci u Boha a spoliehanie sa na Neho v pastorácii.

Je zaujímavé, ako človek s dobrými úmyslami a obhajca Boží sa dostane do pozície, že zastáva satanovo stanovisko. „Elifaz si ani neuvedomuje, jak vlastne zastáva satanovo stanovisko, že človek verí, pretože z toho niečo má (Jb 1,9).“⁴⁴ Toto dopomôže k tomu, že v pokračovaní si môžeme všimnúť ako sa Elifazova teológia začína uberať cudzími chodníkmi. „Elifazova teológia zodpovedá presvedčeniu, že nevinný nemôže zhnúť, ale páchatelia ničomnosti zozbierajú, čo rozsievali.“⁴⁵ Inými slovami: človek je sám strojca svojho šťastia. Tento prúd myšlienok má svoj prameň v Elifazovom čiastočnom poznaní Boha a ľudskej múdrosti. „Elifaz svoje presvedčenie, že utrpenie je následkom hriechu, dokladá pozorovaním z prírody: sejba – žatva.“⁴⁶ Podobný aspekt sa prejavuje aj v jeho snahe priviesť Jóba na pravú mieru a takto vypôsobiť v ňom pokánie. „Aby aj Jób nezahynul, aby ho pohnul k pokániu, a tak mu odlahčil cestu k náprave, poukazuje, že ani vyššie bytosti, anjeli nie sú dokonalí. Pochopiteľná je teda aj jeho nedokonalosť, skleslosť, lebo nik nie je nevinný.“⁴⁷ Dotvrdzuje mu to nielen už spomínaná vlastná životná skúsenosť, ale aj zvláštne zjavenie, ktoré sa mu dostalo. „Elifaz si je svojím úsudkom viac ako istý, keďže jeho pozorovanie života je potvrdené autoritou spirituálnej skúsenosti.“⁴⁸ Nech to je akokoľvek sympatické, nie je to správne. Po prvé – nie je potrebné, aby suploval

⁴³ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 53.

⁴⁴ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 53.

⁴⁵ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 53.

⁴⁶ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 53.

⁴⁷ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 39.

⁴⁸ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

Božiu prácu, po druhé – nemôže si chcieť niečo vynútiť, len preto, že mal „nejaké“ zjavenie („Cituje krásne zásady zbožnosti, ale pre Jóba má tie najdrastickejšie obvinenia.“⁴⁹), po tretie – jeho východiskové stanoviská nie sú správne. „Logika jeho múdroslovia nevyhnutne implikuje, že Jób je veľký hriešnik.“⁵⁰ Tieto aspekty ho stavajú do veľmi zlej pozície a neostáva nám nič iné, len súhlasiť s Osuským: „Táto prvá jeho reč obsahuje aj pravdu, aj nepravdu. Pravdu, že Boh tresce, aj odmieňa; nepravdu, že u Jóba by šlo o trest. Reč jeho je síce vážna, dôstojná, ale pre tak nemocného málo je v nej citu, poľutovania, potešenia a uráža, lebo neuznáva Jóbovu zbožnosť, nevšima si jeho bolesti, nepozastavuje sa nad veľkým obratom, ktorý nastal v živote Jóbovom. Pozastavuje sa nad bohorúhavou rečou, ale tá odznela až pod krížom, v utrpení, nie pred ním.“⁵¹

O tom, že Elífazova pastoračná činnosť bola veľmi neúspešná, neadekvátna a kontraproduktívna vieme z toho, že samotný Boh sa nad ním rozpálil hnevom a jeho službu klasifikuje ako bláznovstvo (42,7-8). Uvediem zásadné chyby, ktoré urobil Elífaz vo svojej pastoračnej činnosti voči Jóbovi, ktoré som si všimol v tomto pozorovaní.

Po prvé – v Elífazových rečiach nie je prejavovaný súcit s trpiacim, naopak, je tu prítomné kruté obviňovanie. Keďže nám je známe, že jeho zámer nebol potopiť Jóba a vysmiať sa mu, ale chcel mu pomôcť, vynára sa nám otázka, prečo potom došlo k rečiam bez súcitu a k obviňovaniu. Prvým dôvodom by mohlo byť nedostatočné preskúmanie a nepochopenie danej problematiky. Nepochopenie pramenilo aj z jeho zaujatosti a pozície, lebo hovorí ako divák, ktorý len prihliada zvonku, a nedokáže sa vcítiť do vnútorného rozpoloženia trpiaceho. Elífaz stojí na povznesenom stanovisku svojej múdrosti, ktorá si všetky životné problémy vyrieši ako osobne ničím nezaujatý a ničím nezasiahnutý divák. Ďalej vidíme, že v priebehu rozhovoru zabudol na svoje vlastné slova a Jóba tvrdo karhal za to, čo sa začiatku vyzdvihol. Táto chyba by sa mohla pripísať čiastočne jeho nedostatočnej sústredenosti na túto situáciu, ale aj na to, že sa chcel presadiť v tom, čo hovoril. Vložil do svojej reči všetky argumenty, ktoré boli potrebné, aby dosiahol svoj cieľ. V konečnom dôsledku mu išlo viac o jeho cieľ

⁴⁹ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

⁵⁰ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

⁵¹ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 39.

a jeho česť ako o Jóbovu situáciu. Toto môžeme pozorovať aj z jeho rečí, ktoré sú síce vážne, dôstojné, ale pre nemocného je v nich málo citu, poľutovania, potešenia. Urážajú, lebo neuznávajú Jóbovu zbožnosť, nevšímajú si jeho bolesti, nepozastavujú sa nad veľkým obratom, ktorý nastal v Jóbovom živote. Iné podstatné nebezpečenstvo, ktoré v tomto prípade bolo prítomné, ale nebolo úspešne zvládnuté, je podceňovanie situácie, automatické škatuľkovanie a unáhlené zaradenie osoby, Boha, či situácie do istej šablóny. Keďže každá osoba je jedinečná, aj každý prípad je špecifický. Elífazov príval slov prejavuje absolútnu sebaistotu a nepripúšťa v Jóbovej skúsenosti nič nového. Jeho neschopnosť byť účinný vo svojej pomoci spočíva aj v tom, že má len čiastočné poznanie Boha a opiera sa predovšetkým o ľudskú múdrosť a skúsenosti. To, čo mu najviac chýbalo, bolo hľadanie pomoci u Boha a spoliehanie sa na Neho v pastorácii. Takto sa dopracoval k tomu, že jeho reč obsahuje aj pravdu, aj nepravdu. Pravdu, že Boh tresce, aj odmieňa a nepravdu, že u Jóba by šlo o trest. Bez toho, aby chcel, sa Elífaz dostal do pozície, že zastáva satanovo stanovisko (služba Bohu za nejaké výhody). Ďalšia zjavná chyba u neho je, že napriek tomu, že jeho východiskové stanoviská nie sú správne, sa nesnažil Jóba získať, ale vynútiť si Jób s jeho názorom na základe toho, že mal nejaké zjavenie. Takto ho chcel prinútiť k pokániu. Toto je nesprávne z viacerých dôvodov. Po prvé – nie je potrebné, aby niekto suploval Božiu činnosť a takto si vynucoval u niekoho pokánie, po druhé – nemôže si niekto chcieť niečo vynútiť, len preto, že sa odvoláva na nejakú vyššiu autoritu, v tomto prípade „nejaké“ zjavenie. Kľúčové slovo aj naďalej ostáva získať; odovzdať to, čo máš, ale nie prinútiť dotyčného to okamžite vstrebať. Elífaz jednal ako ten, kto je proti Jóbovi a nie ako ten, kto je za neho. Bol proti nemu, lebo si myslel, že aj Boh je proti nemu. Neurobil pravý opak (Mojžišov príklad), žeby sa bol postavil do medzery medzi Jóbom a Bohom a prihováral sa za neho.

Túto kapitolu uzatvorím poznámkou, že Elífazov dobrý úmysel nestačil, ani ho neospravedlnil pred Bohom.

3.2 Bildadov pastoračný vzorec

Prvá reč Bildada (8,1-7)

Nato Bildad zo Šúachu odpovedal takto: Dokedy budeš takto hovoriť? Ved' tvoje reči sú ako víchor. Vari Boh prekrúca právo alebo Všemohúci spravodlivosť? Ak tvoji synovia proti nemu zhrešili, tak ich vydal do moci ich vlastného priestupku. Ak však ty budeš horlivo hľadať Boha a o milosť prosiť Všemohúceho, ak si čistý a úprimný, tak teraz povstane pre teba a obnoví tvoj spravodlivý príbytok a hoci tvoje začiatky boli nepatrné, tvoja budúcnosť sa preveľmi rozmôže.

Slova sa ujíma druhý Jóbov priateľ, Bildad Šúchsky. Musí reagovať na Jóbove slová a uviesť ich na pravú mieru. „*Obrana Jóbovej rozhorčenosti, najmä ku koncu, bola priateľom prítuhá, ved' považoval seba aj svoju reč za spravodlivú (6,29) a Božie pokračovanie za nedôstojné (7,21).*“⁵² Bildadove reči by sa dali zoradiť do troch častí. V prvej (v.2-7) zhrňuje Elifazove závery, že spravodlivý smie očakávať od Boha všetko dobré a svojvoľník len to zlé. „*Bildad je tiež toho názoru, čo Elifaz. Jób musel zviniť, keď ho Boh spravodlivo posúdil takým trestom.*“⁵³ Jeho prvý pastoračný vzorec nebol vôbec komplikovaný a dal by sa sformulovať nasledovne: Jób zhrešil a bol potrestaný, ak sa teraz bude kajať, jeho problém je vyriešený. Inak to podľa jeho chápania ani nemôže byť, a preto mu veľmi vadí „*Jóbovo pokrytectvo*“ a to, že si vinu nechce priznať. „*Keď sa Jób umýva, očisťuje, že je nevinný, či myslí, že Boh súdi nespravodlivo? Sebe pripisuje spravodlivosť, to je veľká opovážlivosť od hriešneho človeka. Pokrytec! A ešte sa opováži pýtať po vine!*“⁵⁴ Podľa Bildada by Boh Jóba neopustil, keby bol úprimný a keby nebol nešľachetný pokrytec. Jeho volania o pomoc by boli hneď vypočuté. Avšak ešte stále má šancu. Keď to zmení a bude šľachetný a úprimný, bude sa mu vodiť celkom inak. Viac než to, on sám mu sľubuje, že keď to urobí, Boh mu naplní ústa smiechom a plesaním. Bildadov pohľad je zameraný na Jóbove slová a nie na jeho situáciu. „*Bildad si všíma viac Jóbove slová ako jeho situáciu a odmieta pripustiť, že slová vyslovené vo veľkom trápení majú inú hodnotu a treba ich inak chápať, ako slová človeka, ktorého nič nebolí.*“⁵⁵

Táto ignorácia Jóbovej situácie ho vedie ešte ďalej a tento istý vzorec hriechu aplikuje aj na jeho rodinu a majetok. „*Bildad potuteľne cieľi na to, že aj Jób mohol*

⁵² OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 59.

⁵³ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 59.

⁵⁴ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo križa*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 59.

⁵⁵ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

prísť k majetku všelijakým spôsobom a pritom na spôsob pokrytca oháňa sa predstieranou zbožnosťou.“⁵⁶ A čo postihlo jeho rodinu, tiež nebola náhoda. Smrť Jóbových detí označuje Bildad za zaslúžený trest. „*Takáto reč a rada Bildadova, len na oko pravdivá, najmä vo svojej časti o neúprimnosti Jóba a neprávosti synov, za ktorých sa Jób tak starostlivo modlil a obetoval, musela sa hlboko dotknúť jeho uboleného srdca.*“⁵⁷ Údel detí je zapečatený, ale Jób údel ešte nie je uzavretý. Nielen on musel zhrešiť, ale celá rodina, keď ju postihol taký krutý osud, vysvetľuje Bildad a takto cieľi na katastrofu, ktorá zastihla Jóbove deti. Ďalej pokračuje a hovorí, že Boh im dal skúsiť následky svojich neprávostí, a preto zomreli. Chybu už nemôžu napraviť. Keďže Jób ešte žije, môže aspoň on niečo zmeniť a chybu napraviť. Radí mu, nech hľadá Boha. „*Jób sa obrátil na Boha, ale podľa Bildada nie úprimne, správne.*“⁵⁸ V tomto Bildadovom prístupe je vidieť jeho zákonické zmýšľanie. „*Uplatňuje sa tu znovu zákonické zmýšľanie, ktoré nedbá na Jóbove slová a vidí v nich len vzburu proti Bohu.*“⁵⁹ Celé toto „napomenutie“ je bez súcitu a bez správneho teologického východiska. „*Aj Bildad bez súcitu a ešte hádavejšie, urážlivejšie hájil starú naučenú pravdu, že osud ľudí a spravodlivosť Božia sa zhodujú, ale sám neskúsil opak, ako to prežil Jób.*“⁶⁰ Zatiaľ čo Jób hľadá pochopenie a vypočutie, nachádza len nepochopenie a obvinenia. „*Jób hľadá niekoho, kto by pochopil, čo leží za jeho rečami, ale nachádza len tých, ktorí sú od jeho problému vzdialení.*“⁶¹ Bildadov prístup k Jóbovi je neadekvátny. „*Jeho slová razia väčšiu netrpezlivosť a útočnosť než Elifazove, takže sa priepasť medzi Jóbom a jeho priateľmi nutne prehlbuje.*“⁶²

V druhej časti jeho reči (8-12) sa venuje Bildad múdrosti predkov, otcov. „*Osvietenská viera v „pokrok“ vymenila pohľad do minulosti za predstavu krásnej budúcnosti, preto nám táto autorita „nič nehovorí.“ Kedysi bol tento typ autority vo veľkej úcte.*“⁶³ Prameňom autority sú pre Bildada práve tieto výroky zachované z predchádzajúcich generácií. „*Pominuteľnosť človeka sa tu prekonáva nemennosťou*

⁵⁶ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 62.

⁵⁷ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 63-64.

⁵⁸ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 60.

⁵⁹ BIČ, M.: *Starý zákon, Preklad s výkladom*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 79.

⁶⁰ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 64.

⁶¹ CHAMBERS, O. *Baffled to Fight Better: Job and the Problem of Suffering*. Michigan: Discovery House Publishers, 1990. p. 24.

⁶² BIČ, M.: *Starý zákon, Preklad s výkladom*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 79.

⁶³ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

dávnych a vyskúšaných poučení.“⁶⁴ Takže podľa neho na overenie spoľahlivosti informácií a vedomostí nestačí skúsenosť jedného človeka, ani jedného pokolenia, ale je potrebné načúvať skúsenostiam starých. „Rozhodne nemôže človek proti skúsenostiam generácií chcieť stavať svoje osobné poznatky a úvahy, ktoré ani nemal čas si preveriť.“⁶⁵ Avšak je otázka, nakoľko tieto skúsenosti vyriešia každý problém. „Je iste prirodzené, že vyšší vek môže byť zdrojom väčších a hlbších znalostí. Ale čo je možné budovať len na človeku, keď ide o posledné otázky ľudského bytia?“⁶⁶ Jób stojí pred otázkou, na ktorú mu nemôže dať odpoveď žiadny človek.

V tretej časti Bildadových rečí je boj proti svojvoľníkom a odmietavosť rúhačov, ba viac než to, dištancovanie sa od nich. „Výraz pre „rúhača“ je v SZ doložený 13x, z toho v Jb 8x (ešte 13,16 15,34 17,8 20,5 27,8 34,30 36,13); označuje jednanie, alebo postoj, ktorým sa zámerne ruší obecnosť s Bohom.“⁶⁷ Bildad svojimi reakciami na Jóbove reči zaraďuje Jóba práve do tejto kategórie a jeho reči považuje za rúhavé. „Pokračovanie rečí Bildadových vykazujú rysy kultovej reči.“⁶⁸ Takto sa Bildad dostáva do situácie, kde robí jednu chybu za druhou. „Bildad nechtiac upadol do stereotypných obrazov, ktoré neodpovedajú priamo korektne situácii, v ktorej sa Jób nachádzal.“⁶⁹ Chce poukázať na to, že má najlepšie argumenty, aby zdôvodnil jeho reči a vyhýba sa priamej konfrontácii, čiže používa k tomu aj dobrú taktiku, ktorá mu nahráva k dosiahnutiu jeho cieľov. „Bildad sa vyhýba konfrontácii šikovnými otázkami (Vari Boh prekrúca právo, alebo či všemohúci prekrúca spravodlivosť? 8,3), ktoré majú Jóba priviesť k uznaniu, že hovorí nezmysly.“⁷⁰ Poukazuje teda na to, že nejde o nič nové, načo by tradícia nemala odpoveď. „Bildad nemôže pripustiť, že v Jóbovom prípade sa odohráva niečo mimoriadne, „čo tu ešte nebolo“ a na čo tradícia nedokáže dať žiadnu odpoveď.“⁷¹ Inými slovami jeho problém je už dávno vyriešený, stačí sa obrátiť na otcov. „Jeho prípad Bildad opisuje ako všeobecný prípad každého bezbožníka (18,11-21), ale takéto zle ukrývané

⁶⁴ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 60.

⁶⁵ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 81.

⁶⁶ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 81.

⁶⁷ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 82.

⁶⁸ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 81.

⁶⁹ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 81.

⁷⁰ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 61.

⁷¹ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 61.

*stotožnenie je pre Jóbba ešte bolestivejšie ako priame útoky Elífazove.*⁷² V tomto prípade musíme súhlasiť s Osuským, kde konštatuje, že: „*nielen zlí, i dobrí trpia. Pomýlená je mienka, i rada, i upodozrievanie Bildadovo*“.⁷³

Konštatovanie, ktoré bolo u Bildadovho predchodcu Elífazovi, je takmer totožné s konštatovaním, ktoré nám vzniká nielen po zhrnutí prítomných chýb, ale aj po hodnotení jeho služby samotným Bohom, kde jeho službu klasifikuje ako bláznovstvo (42,7-8). V závere tejto podkapitoly vymenujem zásadné chyby, ktoré urobil Bildad vo svojej pastoračnej činnosti voči Jóbbovi, ktoré som zachytil v tomto pozorovaní.

Po prvé – v Bildadových rečiach výrazne vidieť povrchnosť, s ktorou pristupuje k riešeniu prípadu. Skôr, ako by sa javila snaha niečo z toho prípadu pochopiť, už všetko vie a na všetko má odpoveď. Toto ide ruka v ruke aj so škatuľkovaním Boha a Jóbba. Vie, ako môže jednať Boh (spravodlivý smie očakávať od Boha všetko dobré a svojvoľník len to zlé), a má riešenie so zárukou aj na to, čo má urobiť preto, aby si získal okamžite Božiu priazeň (nech hľadá Boha a sľubuje, že Boh mu naplní ústa smiechom a plesaním). Vidí v Jóbbovi človeka, ktorý jedná rúhavo, neúprimne, nesprávne a vie, že keby toto zmenil, vec by bola vyriešená. Jeho chyba spočíva aj v tom, že dominantne vystupuje a obviňuje toho, komu chce pomôcť (Jóbbovo pokrytectvo, hriechnosť rodiny, spochybňuje spôsoby nadobudnutia jeho majetku). K jeho rečiam prispelo aj Bildadovo nesprávne východisko, že Jób sa musel previniť, keď ho Boh spravodlivo posúdil takým trestom. Ďalšou chybou Bildada je jeho pohľad obmedzený na Jóbbove slová a nie na jeho situáciu. Toto automaticky navodí zníženú citlivosť a súcit. Keďže s týmto vybavením naráža na odpor a nedosahuje výsledky, ktoré si predstavoval, v jeho slovách sa čím ďalej, tým viac, začína prejavovať netrpezlivosť a útočnosť. Ako poslednú výčitku na Bildadov prístup je vynucovanie si pravdy, pretože za jeho slovami stojí autorita predkov. Nejde o nič nové, na čo by tradícia nemala odpoveď. Táto autorita sa v jeho ponímaní často dostáva na úroveň Božieho riešenia, ba niekedy sa zdá, že aj nad Boha. Cesta po tomto chodníku nemohla dosiahnuť cieľ pomôcť. Skôr ako začala, už bola zlá, lebo Jób stojí pred otázkou, na ktorú mu môže dať odpoveď iba Boh.

⁷² HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 61.

⁷³ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 64.

3.3 Cófarov pastoračný vzorec

Prvá reč Cófara (11,1-12)

Nato Cófár z Naamy odpovedal takto: Ostane vari také množstvo slov bez odpovede!? Azda sa ten, čo má plno reči, obháji? Či tvoje bľabotanie umlčí mužov? Budeš sa posmievať, a nikto ťa nezahriakne? Ved' si povedal: Moje učenie je rýdze a v твоjich očiach som čistý. Kiežby Boh prehovoril, otvoril proti tebe ústa a porozprával ti tajomstvá múdrosti, lebo sú priveľmi zložité, aby si to pochopil. Vedz teda, že Boh ti odpúšťa viac, ako sa previniš. Preskúmaš azda Boha a či bez zvyšku vystihneš dokonalosť Všemohúceho? Je vyššia ako nebesia. Čo teda chceš robiť? Je hlbšia ako podsvetie. Čo teda môžeš vedieť? Jej miera je dlhšia ako zem a širšia sťa more. Ak sa priženie, dá ťa uväzniť a zvolá súd, kto mu v tom zabráni? Ved' on vie, kto sú ničomníci, a keď vidí nepravosť, vari jej nevenuje pozornosť? Tupec môže tak nadobudnúť ostrovtip, ako sa divému oslovi môže narodiť človek.

Cófár svoju reč začína rečníckymi otázkami, čo sú podľa niektorých „výrazom jeho pobúrenia nad Jóbovou trúfalosťou“. ⁷⁴ Z jeho reči a prístupu je vidieť jeho pobúrenosť a to, že nevenuje svoj čas analýze situácie, ale unáhlene ho napáda, kritizuje a poučuje. „V Jóbových slovách vidí neoprávnené výčitky proti Bohu a odmieta ich ako prázdne reči.“ ⁷⁵ Hanes to tiež podobne hodnotí: „Jóba napáda za jeho dlhé reči (11,2), ktoré nazýva bľabotanim (11,3)“ ⁷⁶ Pozoruhodné je všimnúť si, na čo kladie dôraz Cófár. „Z celej Jóbovej reči si Cófár zapamätal len jeho zdôrazňovanie vlastnej bezúhonnosti.“ ⁷⁷ Bez toho, aby sa namáhal čo i len presne zopakovať Jóbove slová a bez toho, aby ich zoradil do príslušnej súvislosti, vytrhne túto jednotlivú myšlienku z celku (10,7) v snahe ukázať scestnosť a neudržateľnosť Jóbovho postoja. „Ani sa nepokúša Jóbovi porozumieť a pochopiť jeho stanovisko.“ ⁷⁸ To, čo Cófara najviac urazilo, boli Jóbove reči o Božom súde. „Jóbovo pohrozenie Božím súdom prudkému Cófarovi z Naamatu bolo neznesiteľné.“ ⁷⁹ Takto sa Cófarovi zdvihne tlak a ešte prudšie ako jeho predchodcovia pokračuje vo svojich rečiach. „Obsahovo nepovedal nič nového, len vášnivejšie, fanatickejšie ako Elífaz (15 kap.)

⁷⁴ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 102.

⁷⁵ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 102.

⁷⁶ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 62.

⁷⁷ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 102.

⁷⁸ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 102.

⁷⁹ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 134.

a Bildad (18 kap.) v druhej reči.“⁸⁰ Zaujímavé sú aj jeho reči o Bohu. „*Sebavedome hovorí o Bohu, akoby rozumel jeho cestám, ale na rozdiel od druhých priateľov sa neodvoláva ani na tajné videnia ako Elífaz, ani na múdrosť otcov ako Bildad. Uplatňuje svoje vlastné názory.*“⁸¹ Niektorí tento prístup označujú ako hrdinský čin, že sa nebál prevziať zodpovednosť za svoje reči, iní ho zasa považujú za nekreatívneho, nudného, či zúfaleho, ktorý sa už ani nemal o čo oprieť ako jeho predchodcovia. Či sa prikloníme na jednu alebo na druhú stranu, nie je podstatné. Dôležitým zostáva jeho ovocie a to, čo tieto „hrdinské“, či „nudné“ reči spôsobili. Keď sa pozrieme na východisko, tak je rovnako nesprávne ako u jeho predchodcov. Po prvé – zdrojom jeho poznania Boha je len rozum a nie Božie zjavenie Seba. „*Cófar v skutočnosti vychádza z rozumového poznania, ktoré vedecky zhrňuje ľudské poznanie o Bohu.*“⁸² Toto obmedzené poznanie ho predurčilo k nesprávnym predpokladom. „*Cófarovi je zrejmé, že Boh „zná falošnikov“, jeho súd nemôže postihnúť nevinného.*“⁸³ V jeho rečiach je aj niekoľko paradoxov. Napríklad „*tajomstvo Boha*“ a „*ľudský rozum*“: „*Cófar zdôrazňuje na jednej strane neprístupnú hĺbku poznania Boha, ale zároveň sa paradoxne odvoláva na ľudský rozum.*“⁸⁴ Taktiež podobný fenomén: „*Napriek tomu vyhláseniu o neprístupnosti poznania Boha, Cófar si je istý svojimi tvrdeniami a vo svojej druhej reči sa odvoláva na ducha svojej rozumnosti.*“⁸⁵ Keď dochádza na „lámanie chleba“ a máme ohodnotiť tieto Cófárove výroky, neostáva nám nič iné, len súhlasiť s Hanesom: „*Ľudské rozumové možnosti sú obmedzené a človeku ostáva len priznať si svoju neschopnosť vystihnúť Božie cesty.*“⁸⁶ Ďalej Cófar sa až pozoruhodne blíži k Jóbovým východiskám na vyriešenie sporu a k Božej odpovedi Jóbovi. „*Cófar sa svojím prvým tvrdením pozoruhodne približuje k zmyslu Božej odpovede Jóbovi (kap. 38-41), dokonca vyslovuje želanie, aby Boh prehovoril (11,5), ale vzápätí opakuje tie isté, ktoré*

⁸⁰ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 141.

⁸¹ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 102.

⁸² HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 62.

⁸³ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 104.

⁸⁴ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 61.

⁸⁵ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 62.

⁸⁶ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 61-62.

vyslovili jeho predrečníci.“⁸⁷ Aj keď sa odvoláva na Boha ako Jób, jeho očakávania sú iné ako Jóbove. „Pretože Jób sa dovoľával na Boha, dovoľáva sa ho aj Cófár, avšak v očakávaní, že Boh sa postaví proti Jóbovi.“⁸⁸ V pokračovaní môžeme vidieť ako Cófárovo dobré úmysly nezmierňujú Jóbovu situáciu, ba naopak, urážajú ho a zaťažujú. „Jóba nepriamo vyzýva, aby sa svojim počínaním nezaradil medzi tupcov, pre nich nie je nádeje.“⁸⁹ Jeho uzávery formuje niekoľko aspektov. „U Cófara proti sebe stoja proklamovaná nepreskúmatelnosť Boha, ľudský rozum a Jóbova drzosť, ktorý len tára a posmieva sa (11,2-3).“⁹⁰ On tiež, ako aj jeho priatelia, vložil všetko, aby priviedol Jóba na pravú mieru. Použil všetky schopnosti, ktorými disponoval. „V prvej reči aj Cófár chcel Jóba presvedčiť, získať sľubmi (11 kap.), ale keď sa mu to nepodarilo, v tejto druhej reči hrozí a stupňujúc Bildadovu druhú reč (18 kap.) Jóba predstavuje ako bezbožného boháča, ktorý si majetok nalúpil klamstvami, a preto ho tresce Boh tak ukrutne.“⁹¹ Keďže jeho snaha toto vyriešiť zlyhala, do ďalšieho kola sa mu zdá zbytočné sa zapojiť. „Jóbove slová považuje za povedané do vetra, bez rozmyslu a pre seba za urážlivé. To ho núti ozvať sa druhý raz a naposledy.“⁹² Záhadou môže byť jeho krátkosť reči. „Krátkosť jeho reči (zdá sa, že v treťom kole sa vzdal prejavu) môže vyplývať z toho, že bol mladší ako jeho predrečníci, ale pravdepodobnejšie je, že jednoducho Jóba považoval za „tupca, ktorý nemôže nadobudnúť ostrovtip“ (11,2), a preto prenecháva „nebu, aby odhalilo jeho vinu a zemi, aby postavila sa proti nemu“ (20,27).“⁹³ S takýmto prístupom bola jeho služba neúčinná, ba až kontraproduktívna. Jeho portrét je dobre vystihnutý u Osuského: „Dobré hovorí Čapek, že Cófár sa hodí skôr za inkvizítora ako tešiteľa (str.106) a vystihuje to aj jeho meno, keď ho charakterizuje ako chvastavého vravka.“

94

V pokračovaní vidíme Božie hodnotenie jeho „služby“, kde to Boh hodnotí ako bláznovstvo (42,7-8). Na záver tejto podkapitoly v skratke zhrniem a vymenujem

⁸⁷ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 62.

⁸⁸ BIČ, M.: *Starý zákon, Preklad s výkladom*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 103.

⁸⁹ BIČ, M.: *Starý zákon, Preklad s výkladom*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 105.

⁹⁰ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 63.

⁹¹ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 141.

⁹² OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 135.

⁹³ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 62.

⁹⁴ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 141.

zásadné chyby, ktoré urobil Cófar vo svojej pastoračnej činnosti voči Jóbovi, ktoré som zachytil v tomto pozorovaní.

Po prvé – v Cófarových rečiach, tak ako aj u jeho predchodcov, chýba súcitiť s trpiacim a je tu prítomné kruté obviňovanie. Keďže je nám známe, že jeho zámer nebol Jóba obvinieť a uraziť, ale pomôcť, môžeme vidieť, aké dramatické následky mali jeho chyby. Dokázali ho natoľko ovplyvniť, že sa úplne minul cieľa. Okrem toho, že mu chýba súcitiť, môžeme vidieť aj to, že vstupuje do diskusie pobúrený. Nevenuje sa dôkladne Jóbovej problematike, kritizuje ho a slovne ho napáda za jeho slová, ktoré považuje za prázdne reči. Uráža ho tým, že jeho slová sú dlhé bľabotania. Ďalej z celej Jóbovej reči si zapamätal len zdôrazňovanie bezúhonnosti. Ani sa nepokúša Jóbovi porozumieť. Krivo ho obviňuje a Jóba predstavuje ako bezbožného boháča, ktorý si majetok nadobudol klamstvami, a preto ho tak Boh tresce. Jeho reči sú vášnivé a fanatické. Hovorí o Bohu, akoby rozumel jeho cestám a pritom zdrojom jeho poznania Boha je len jeho vlastný rozum. Uplatňuje svoje vlastné názory a nehľadá pomoc u Boha, len pomstu. Aj keď sa odvoláva na Boha ako Jób, jeho očakávania sú iné ako Jóbove. Je proti Jóbovi a nie za neho.

3.4 Elíhuov pastoračný vzorec

Prvá Elíhuova reč (32,1-22)

Vtedy títo traja muži prestali hovoriť s Jóbom, pretože sa považoval za spravodlivého. Nato vzplanul hnevom Elíhu z Búzu, Barachélov syn z Rámovho rodu. Vzplanul hnevom proti Jóbovi, pretože sa robil spravodlivejším ako Boh. Jeho hnev vzplanul aj proti jeho trom priateľom, pretože nenašli odpoveď a Jóba odsudzovali ako bezbožníka. Elíhu so svojou rečou k Jóbovi čakal, pretože ostatní boli vekom starší ako on. Elíhu videl, že títo traja nemajú nijakú odpoveď, preto vzplanul hnevom. Elíhu z Búzu, Barachélov syn prehovoril teda takto: Som mladý a vy ste už vo veku, preto som sa obával predložiť vám svoju mienku. Povedal som si: Nech prehovorí vek a množstvo rokov nech učí múdrosti. No je to duch v človeku a dych Všemohúceho, ktorý ľudí učí rozumnosti. Dlhovekí nie sú vždy múdri a starší nie vždy rozumejú tomu, čo je správne. Preto vravím: Vypočuj ma, nech i ja predložím svoju mienku! Čakal som na vaše slová, na váš dôvtip som sluch nastavil. Kým vy ste hľadali slová, pozorne som vás sledoval, ale nenašiel sa taký, čo by Jóba usvedčil, ani

niet medzi vami takého, kto by mu odpovedal. Nehovorte: Našli sme múdrosť. Boh odveje Jóba, nie človek! Keďže svoje slová nenamieril proti mne, ani ja mu nebudem vašimi slovami odpovedať. Sú zmätení, už sa neozývajú, nenachádzajú slov. Mám čakať, keď prestali hovoriť, keď zastali a už neodpovedajú? Ponúknem aj ja svoju odpoveď, vyjadriť aj ja svoju mienku, pretože som plný slov, duch v mojom vnútri ma núti hovoriť. Moje vnútro je ako uzatvorené víno, ako nové vínne mechy, ktoré idú prasknúť. Budem hovoriť a ulaví sa mi, svoje pery otvorím a budem odpovedať. Nikoho nebudem zvyhodňovať, ani nikomu nebudem lichotiť, lebo to neviem. Ak len trochu zalichotím, nech ma môj Stvoriteľ odstráni!

Tu vystupuje na javisko štvrtý muž, o ktorom nevieme, kedy prišiel k nemocnému Jóbovi, ale musel prísť už dávnejšie, lebo počúval ich rozhovor a rozpálil sa hnevom na všetkých. Tento muž sa menoval Elíhu, čo znamená „Bohom je on“ alebo „Mocný je on“. „*Elíhu je predstavený ako mladý nahnevaný muž, ktorý sa nevie dočkať, že bude môcť hovoriť, znepokojený neschopnosťou starších dať Jóbovi odpoveď.*“⁹⁵ Elíhu počúvajúc vyjadrenia oboch hádajúcich sa strán – priateľov i Jóba, nahneval sa na obe. Na Jóba preto, že tvrdil o sebe, že je spravodlivý pred Bohom aj na troch priateľov preto, že nenašli pravej odpovede a potupovali Jóba. „*Aj Elíhu vychádzal z ideológie predošlých troch priateľov, že sa Jób nepovažuje za vinného, čo mu namoc- nasilu chceli dokázať priatelia (15,14; 25,4; atď.), keď Boha predstavil ako nespravodlivého samovoľníka.*“⁹⁶ Spôsob, akým vstúpil Elíhu do celého deja, nie je najvhodnejším modelom nasledovania. Elíhu vzplanul hnevom a v tom začal hovoriť, čo iste má v sebe veľké nebezpečenstvo. V tomto prípade tento hnev bol spravovaný správne a nemal katastrofálne následky. Hnev ani nebol nasmerovaný na prítomné osoby, ale na nesprávne reči. „*Elíhu sa obracia na Jóba a uisťuje ho, že svoje slová myslel úprimne.*“⁹⁷ Ďalšie Elíhuove slová prebiehajú ako monológ. Napriek zmienenému hnevu Elíhu má niečo iné, čo jeho predrečníci nemali. Aj napriek jeho nesúhlasu s Jóbovými rečami, zachová istú mieru citlivosti a opatrnosti vo vyjadrovaní. Jemne sa dotýka aj problematiky utrpenia, avšak urobí to bez toho, aby Jóba urážal. „*Ani Elíhu sa neodvažuje tento problém riešiť, len znovu zdôrazňuje, že Boh nejedná svojvoľne.*“⁹⁸ Tento mladý muž ma veľmi špecifickú

⁹⁵ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 63.

⁹⁶ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 209.

⁹⁷ BIČ, M.: *Starý zákon, Preklad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 235.

⁹⁸ BIČ, M.: *Starý zákon, Preklad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 241.

pozíciu v tomto príbehu. „Elíhu tvorí akýsi most medzi diskusiou Jóba s tromi priateľmi a Božou odpoveďou.“⁹⁹ Tento mládenec by sa mohol zaradiť medzi Božích poslov. „Z doterajšieho vystúpenia a zo všetkých úvodných rečí vyznieva, že Elíhu sa považoval za Božieho posla, ktorý vystupuje pred zjavením sa Hospodina.“¹⁰⁰ Nesnaží sa zapôsobiť, ani urobiť dojem, ale má Božiu bázeň. „Elíhu sa nesnaží na seba zapôsobiť, urobiť dojem, strhnúť na seba pozornosť, ale ukazuje na Pána.“¹⁰¹ Taktiež sa nesnaží nikomu lichotiť a hovorí pravdu tak, ako jej rozumie a ako ju je schopný podať. „Elíhu odmieta komukoľvek nadržať, je mu to cudzie, má bázeň Hospodinovu, lebo poznal, že ani Boh nikomu nenadržiava (32,21-22).“¹⁰² Jeho východiská sa líšia od predošlých troch priateľov. „Podľa Elíhua Jób ani nie tým zvinil, že si bránil nevinnosť, ale že Boha obvinil z nepriateľstva, že svoju spravodlivosť uplatňuje na úkor Boha. Nehovorí teda proti Jóbovi, ale za Boha. Zastáva sa Ho, že by mu bol nepriateľom.“¹⁰³ Zdá sa, že Jób najväčší omyl by mohol byť pripísaný jeho pochopeniu spravodlivosti. Vyvodzoval svoju spravodlivosť z toho, že chodí v čistote a vyznáva svoje hriechy. Inými slovami zakladal svoju spravodlivosť na niečom, čo urobil on a nie na tom čo urobil Boh. Elíhu toto zachytil a nemôže sa s tým stotožniť. „Božia reč má svoje vážne dôvody. Nie je dôležité, aby človek dostal odpoveď na každú svoju otázku, ale aby bol privedený k pokore.“¹⁰⁴ Ani Elíhu nie je dokonalý a nevidí všetky detaily. „Mladý Elíhu po zlyhaní presvedčiacich schopností svojich troch spoločníkov sa dovoľáva Jóbneho poznania Boha prostredníctvom osobnej a priamej Božej výchovy, ktorú Jób podľa neho odmietol, a preto má teraz problém pochopiť svoj životný údel.“¹⁰⁵ Pripúšťa však a zdôrazňuje, že riešenie nie je u neho, ale u Boha. „Osobitne zdôrazňuje Božiu veľkosť a neprístupnosť (36,22-23; 37,23).“¹⁰⁶ Taktiež spomína riešenie: „Elíhu však na rozdiel od svojich predrečníkov vidí riešenie v prostredníkovi poslanom od Boha.“¹⁰⁷ „Jób tu nie je obviňovaný z teologickej neznalosti, ale z neposlušnosti osobných

⁹⁹ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 64.

¹⁰⁰ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 213.

¹⁰¹ DOHNAL, J. *Pastorace Jobových přátel*. Praha: Logos, 1992, s. 25.

¹⁰² DOHNAL, J. *Pastorace Jobových přátel*. Praha: Logos, 1992, s. 25.

¹⁰³ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 215.

¹⁰⁴ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 237.

¹⁰⁵ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 63.

¹⁰⁶ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 64.

¹⁰⁷ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 63.

*Božích príhovorov.*¹⁰⁸ Zaujímavá je aj Elíhuova predstava o Bohu, z ktorej vychádza. „*Elíhuova predstava Boha je predstavou autokratickej autority, ktorej sa žiadny človek nemá právo pýtať, či je dobrá. Je to otázka jeho zvrchovanosti a jediná reakcia môže byť poddanosť.*“¹⁰⁹ Tiež k Jóbovej myšlienke, žeby sa Boh skrýval, ponúka dostačujúcu odpoveď. „*Podľa Elíhua Jób sa veľmi mylí, Boh sa neskrýva, len človek si nevšíma Jeho zjavenia a nerozumie mu.*“¹¹⁰ Je zrejmé, že jeho pastoračný prístup bol iný ako prístup jeho predchodcov. Taktiež by sme mohli povedať, že aj úspešný, lebo Elíhu sa vyhol Božej záverečnej kritike. „*U Elíhua stoja proti sebe Božie individuálne vyučovanie človeka (nemoci a sny) proti neposlušnosti. Je možné predpokladať, že práve toto spôsobilo, že sa Elíhu vyhol záverečnej kritike svojej reči.*“¹¹¹ Jestvuje viacero domnievaní sa, prečo Boh jeho reči nekritizuje aj napriek tomu, že tiež nebol dokonalý a nie všetko, čo povedal, bolo bezúhonné. Bolo to však úprimné a vychádzalo to z jeho čiastočného poznania Boha. „*(33,23-24) Aj toto zdôraznenie, že Boh sám sa postará o ospravedlnenie hriešnika, môže byť jedným z dôvodov, prečo Elíhu nie je nakoniec napomínaný ako ostatní diskutéri.*“¹¹² Dohnal tiež hodnotí Elíhuovu pastoráciu ako úspešnú a tento úspech pripisuje trom faktorom: postoj srdca voči svojmu Bohu, poznanie Boha a jeho postoj k Jóbovi a jeho súženiu.

¹⁰⁸ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 63.

¹⁰⁹ CHAMBERS, O. *Baffled to Fight Better: Job and the Problem of Suffering*. Michigan: Discovery House Publishers, 1990. p. 113-114.

¹¹⁰ OSUSKÝ, S. Š. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943, s. 216.

¹¹¹ HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 64.

¹¹² HANES, P. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008, s. 63.

4 Božia zvrchovanosť v pastorácii

Je veľmi dôležité, ako a kde vidíme Boha v pastoračnej službe. V prvom rade chcem zdôrazniť, že duchovný, ktorý pastoračne slúži, je v oveľa väčšej výhode ako akýkoľvek psychológ či iný profesionálny pracovník, ktorý má dokonca aj lepšiu prípravu a skúsenosti. Veľkou výhodou duchovného slúžiaceho je, že v tej činnosti nie je sám. Je tam s ním Boží Duch, ktorý mu pomáha a On dôkladne pozná každý problém, rozumie a ponúka to najlepšie riešenie. Tí, ktorí nepoznajú Boha sú odkázaní len na vlastný rozum, intuíciu a skúsenosti, čo sa ani nedá porovnať s výsledkami práce Ducha Svätého, nakoľko každý riešený prípad je jedinečný. Samozrejme, úspešnosť spočíva v tom, do akej miery slúžiaci je pozorný a citlivý na túto pomoc.

V tejto kapitole sa chcem venovať problematike toho, ako vidíme Boha v pastoračnej službe. Biblia nám hovorí na viacerých miestach o Bohu a o tom, aký je. Hovorí nám o Ňom ako o Niekom, kto je večný, neviditeľný, nekonečný, dokonalý, nemenný, všemohúci, všadeprítomný, vševediaci, múdry, dobrý, láskavý, svätý a spravodlivý. Na základe týchto vlastností opísaných v Biblii môžeme jasne vidieť, že Boh je zvrchovaný vo všetkom. *„Božia zvrchovanosť rezultuje z určitých obsahových dôrazov biblickej zvesti napriek tomu, že pojem zvrchovanosť sa priamo verbálne v Biblii nenachádza, ale po obsahovej stránke je v súlade s biblickou zvestou o Božom konaní v dejinách spasenia.“*¹¹³ Božia zvrchovanosť je rôzne chápaná, ja však budem vychádzať z toho, ako ju definuje prof. Liguš. *„Význam slov Božia zvrchovanosť nad svetom chápem ako Božiu suverénnu ničím a nikým neobmedzenú moc, ktorá všetko povolala z nebytia, z ničoho a vládne nado všetkým viditeľným i neviditeľným stvorením.“*¹¹⁴ Keď sa stotožníme s tým, že Boh je zvrchovaný vo všetkom, potom z toho vyplýva, že je zvrchovaný aj v pastoračnej činnosti. Nemôžeme spochybňovať jeho spravodlivosť, jeho jednanie v tom, čo robí. *„Boh vo svojom jednaní nie je spútaný žiadnymi zákonmi ani ohľadmi. Jedná úplne slobodne, ako je možné si overiť na jeho stvoriteľskom diele. Je zvrchovaným Pánom a všetko*

¹¹³ LIGUŠ, J. *Božia zvrchovanosť a vláda človeka vo svete* / Ján Liguš In: *Viera v moc a moc viery*: zborník teologickej konferencie, Banská Bystrica / vedecký redaktor Pavel Procházka. Banská Bystrica : ZEC - Trian, s r.o., 2007, s. 7.

¹¹⁴ LIGUŠ, J. *Božia zvrchovanosť a vláda človeka vo svete* / Ján Liguš In: *Viera v moc a moc viery*: zborník teologickej konferencie, Banská Bystrica / vedecký redaktor Pavel Procházka. Banská Bystrica : ZEC - Trian, s r.o., 2007, s. 7.

mu podlieha. Keby chcel, ľahko by všetkému živému odňal ducha i dych a pomrelo by všetko. Len na ňom závisí život každého tvora, i človeka, a nikto si nesmie osvojovať právo volať ho k zodpovednosti.“¹¹⁵ Prejav tejto Božej zvrchovanosti je silne zdôraznený aj v celej knihe Jób. „Božie cesty sú však rôzne. Môže zasiahnuť kedykoľvek. Niekoho zrazí k zemi hneď a zúčtuje sa s ním, takže to každý vidí. Inokedy sa skrýva a ľudia nadávajú na jeho pokoj. Prečo vinníka nezasiahne vždycky hneď pri číne, zostáva na jeho rozhodnutí. Nie je povinný niekomu skladať úcty. Človek rozhodne nemá právo obviňovať Boha z nespravodlivosti len preto, že nevidí jeho trestajúcu ruku. Aj keď skrýva domnelo svoju tvár, bdie nad národmi aj jednotlivcami a žiadny svojvoľník sa neudrží ďalej, než mu on dovoľí.“¹¹⁶ V knihe Jób (34,18-30) Elíhuova reč zachytáva a zdôrazňuje práve tieto Božie aspekty ako spravodlivosť, všemohúcnosť a zvrchovanosť. „Človek sa pred mocným musí skloniť, ale i najmocnejší sa musí skloniť pred Bohom. Nikto sa nesmie uspokojovať nádejou, že Boh mu bude nadržiat. Vážen, alebo úbožiak, obaja sú si pred ním rovní. Ved' obaja sú dielom jeho rúk.“¹¹⁷

Nesmieme však zabúdať, že v tejto Božej zvrchovanosti je obsiahnutá aj Božia добрôta a láska naproti človeku, ktoré sú súčasťou jeho charakteru. Je treba dôverovať Bohu, že práve to, čo robí, je to najlepšie. Však On dal život svojho vlastného Syna za nás. S týmto vedomím môžeme v každej chvíli a uprostred každej ťažkej situácie povedať, že nevieme prečo sa to deje, ale veríme v toho, ktorý vie a to nám stačí. Mladík Elíhu tento postreh zachytáva (36,16-25) a snaží sa Jóbovi pomôcť, aby spoznal, že Boh nie je jeho nepriateľom a nechce ho týmto utrpením zničiť, ale naopak, zachrániť. Keby bol Jób i napriek tomu zotrval na svojej požiadavke riadneho súdu medzi sebou a Bohom, mohol sa dostať vskutku pred súd. „Celé národy zanikajú tak mocný je Boží sud.“¹¹⁸ Bola by veľká chyba, keby sa Jób rozhodol pre niečo, čo by ho priradilo k páchatelom ničomnosti. To by automatický znamenalo koniec jeho obecnstva s Bohom, ale súčasne i koniec všetkých nádejí. Bez Boha prepadá človek večnej smrti a to nie je žiadne vykúpenie z utrpenia. „Po tak vážnej výstrahe Elíhu pripomína Jóbovi neporovnateľnosť Božiu, nedostupnosť jeho sily a neobsiahnuteľnosť jeho múdrosti. Tým sa Elíhu dostáva k najvlastnejšiemu námetu

¹¹⁵ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 241.

¹¹⁶ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 243.

¹¹⁷ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 241.

¹¹⁸ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 251.

svojej reči, k ospevovaniu Božej vznešenosti.“¹¹⁹ Nikto si nesmie osvojovať právo rozhodovať o Božích cestách a predpisovať Mu, ako má jednať. „*I Jób smie najvyššie Božie divy chváliť a ospevovať, ako to robia všetci veriaci na bohoslužobných zhromaždeniach.*“¹²⁰ Človek niekedy tieto činy nevidí, lebo jeho oči sú zastreté utrpením, ale to sa nesmie stať prekážkou chváliť Boha.

¹¹⁹ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 251.

¹²⁰ BIČ, M.: *Starý zákon, Překlad s výkladem*. 8 – Jób. Praha: Kalich, 1981, s. 252.

5 Model pastoračnej služby

5.1 Ježišova pastoračná služba

Biblický obraz pastiera je zachytený v Ježišovej službe a vyskytuje sa na viacerých miestach v Biblii. Ako príklad uvediem príbeh o stratenej ovci: *Čo si myslíte: Keby mal niekto sto oviec a jedna z nich by zablúdila, či nenechá tých deväťdesiatdeväť na vrchoch a nepôjde hľadať tú, ktorá zablúdila? A ak sa mu ju podarí nájsť, amen, hovorím vám, že sa bude z nej viacej radovať ako z tých deväťdesiatich deviatich, čo nezablúdili! Takisto nie je vôľa vášho Otca v nebesiach, aby zahynul čo len jeden z týchto maličkých* (Mt 18,12-14).

V tomto príbehu je zachytená hodnota, ktorú prikladá Ježiš každému jednému stratenému a každému, kto potrebuje pomoc. Ďalej v Jánovom evanjeliu sú priamo zachytené slová, ktoré Ježiš hovorí o sebe: *Ja som dobrý pastier. Dobrý pastier kladie svoj život za ovce. Ja som dobrý pastier. Poznám svoje a moje poznajú mňa* (Jn 10,11 a 14). Ježiš sám sa označil za dobrého pastiera a jeho slová, vystupovania a skutky svedčia o tom, že ním naozaj aj bol. Základom jeho úspechu nebola len odbornosť, ale predovšetkým motív. *„Pracoval na základe lásky ku všetkým (išlo mu o každú „stratenú ovcu“ Lk 15,6). Silu svojej lásky dokázal obeťou vlastného života (Jn 15,13).“*¹²¹ V pokračovaní chcem ukázať na dva prípady z Písma, kde za Ježišom prichádzajú dvaja rôzni ľudia s vážnym problémom a on im poskytne pomoc. Prvý prípad – Nikodém, dobrý znalec Písma prichádza v noci za Ježišom, aby sa ho opýtal na najpodstatnejšie veci života a smrti. Ježiš ho prijíma, načúva mu, vystihne jeho najhlbšiu potrebu a vedie ho k samému jadrú evanjelia. Otvára mu bránu do nového života a stavia ho pred osobné rozhodnutie (Jn 3,1-21). Druhý prípad – zákonník, človek, ktorý sa vyznal v Biblii (SZ), prichádza k Pánovi Ježišovi, aby s ním diskutoval o najvážnejších otázkach viery. Pán Ježiš ho prijíma, pozorne mu načúva a odpovedá. Vzorom pastorálnej starostlivosti je tu tento rozhovor, ale i celý príbeh. Vlastný čin milosrdného Samaritána nám môže tiež slúžiť ako model realizácie (uskutočňovania) pastorálnej starostlivosti (Lk 10,25-37). Výsledok jeho práce bol stopercentný. Jeho služba spočívala aj v pomoci ľuďom a v naplnení ich potrieb (Mt 14, 20; Jn 2,1-11), nápravou duchovného blúdenia, duchovným uzdravovaním (Mt

¹²¹ PROCHÁZKA, P. *Pastorálna Teológia 2*. Z prednášok prof. Procházku na KTaK PF UMB v akademickom roku 2011/2012. Nepublikovaná prednáška. s. 12.

20,25-28), duševným uzdravovaním (Mt 18,21-22), fyzickým uzdravovaním (Mt 15,30) ba aj vzkriesenie mŕtveho (Lk 7,15). Môžeme to vyjadriť troma slovami: pomoc, služba, uzdravovanie. „V praxi to znamená, že Ježiš mocne učil (Mt 7,29; Mk 1,22), neustále chodil za ľuďmi, vyhľadával ich tam, kde boli, venoval sa ich potrebám a konkrétne pomáhal.“¹²² V jeho práci je vidieť, že sa nebál ani zložitých situácií (Mt 16,23 Petrovi: *Chod' za mnou satan...*). V závere tejto podkapitoly by sme mohli povedať slovami prof. Procházku, že „kazateľ, pastor, pastoračný pracovník by mal dorásť do kvalít Ježišovej služby, to znamená učiť sa a získané poznatky uplatňovať v praxi“.¹²³

5.2 Porovnanie Ježišovej pastorácie s pastoráciou Jóbových priateľov

Ježiš vo svojej pastoračnej službe prikladal nesmiernu hodnotu každému jednotlivcovi, ktorému slúžil. Motívom jeho služby bola láska, Božia láska (agapé). Láska, ktorá išla až za hranice vlastného života. On neustále chodil za ľuďmi, vyhľadával ich tam, kde boli, venoval sa ich potrebám a konkrétne pomáhal. Keď niekto za ním prišiel, on si na nich urobil čas, prijal ich, pozorne im načúval, vystihol ich najhlbšiu potrebu a viedol ich k samému jadrú evanjelia. Potom im otváral bránu do nového života a často ich staval pred osobné rozhodnutie. Jeho pastoračná služba obsahovala momentálnu pomoc, ale aj dlhodobú pomoc.

Jóbovi priatelia, prišli za Jóbom vo chvíľach, keď bol od všetkých opustený. To, že s ním zotrvali v jeho utrpení sedem dní bez jediného slova, môže dokazovať ich priateľstvo a dobré úmysly, s ktorými za Jóbom prišli. Taktiež ich príchod môže ukazovať na ich lásku, ktorú k nemu prechovávali. Rozdiel medzi touto ich láskou a láskou preukázanou Ježišom bol ten, že ich láska bola len ľudská, vychádzajúca z ich vzájomného poznania sa a zblíženia. Keď počuli veci, ktoré si nepriali, ich láska nebola dostatočne silná na to, aby ho nezranili a pokračovali v milovaní. Táto ich láska nebola schopná privodiť oslobodenie ani žiadnu inú trvalú duchovnú premenu. Iba Božia láska, ktorá vychádza z poznania Božieho charakteru a svojím spôsobom tvorí v človeku Boží charakter, to môže urobiť. U troch Jóbových priateľov je vidieť

¹²² PROCHÁZKA, P. *Pastorálna Teológia 2. Z prednášok prof. Procházku na KTaK PF UMB v akademickom roku 2011/2012. Nepublikovaná prednáška. s. 12.*

¹²³ PROCHÁZKA, P. *Pastorálna Teológia 2. Z prednášok prof. Procházku na KTaK PF UMB v akademickom roku 2011/2012. Nepublikovaná prednáška. s. 13.*

zaslepenosť (nie sú schopní vidieť druhú časť pravdy), podozrievanie, obviňovanie, popudzovanie, tvrdosť, povrchnosť a pýchu a namiesto toho, aby sa postavili za neho, sú proti nemu, lebo sú presvedčení, že aj Boh je proti nemu. Na rozdiel od nich Elíhu, aj napriek jeho nesúhlasu s Jóbovými rečami, zachová istú mieru citlivosti a opatrnosti vo vyjadrovaní. Jemne sa dotýka aj problematiky utrpenia, avšak urobí to bez toho, aby Jóba urážal. Nesnaží sa zapôsobiť, ani urobiť dojem, ale má istú Božiu bázeň. Tá ho vedie k tomu, že nikomu nelichotí a hovorí pravdu tak, ako jej rozumie, a ako ju je schopný podať. Zdôrazňuje to, že riešenie nie je u neho, ale u Boha.

Keď to celé zhrniem, mohli by sme povedať, že Jóbovi priatelia sa blížili k Ježišovej službe tým, že prišli k Jóbovi z lásky (aj keď to bol iný druh lásky ako tá Ježišova), urobili si na neho čas, načúvali mu (aj keď nie vždy celkom pozorne), snažili sa s ním súcitiť (kým zistili, že neprijíma ich rady), avšak podstatný rozdiel bol v tom, že Ježiš vždy vystihol najhlbšiu potrebu ľudí, ktorým slúžil a často ich staval pred osobné rozhodnutie. Jeho pastoračná služba obsahovala momentálnu i dlhodobú pomoc a bola vždy efektívna. Ježiš nehľadal chyby, ale bol za človeka a nie proti nemu. Služba Jóbových priateľov bola, naopak, kontraproduktívna, vôbec nevystihli jeho potrebu a problém a namiesto toho, aby ho postavili pred rozhodnutie, sa mu snažili nanútiť ich názory. Ich riešenie nevychádzalo z Boha, ale z dedičstva, ktoré zo sebou každý mal. K Ježišovmu modelu sa najviac blíži Elíhu, ktorý vidí riešenie u Boha, avšak ani Elíhu nie je dokonalý.

6 Odporúčania pre prax

Naša prax by mala reflektovať to, čo vidíme v Biblii. V Starej zmluve vidíme dobrý príklad hodný nasledovania u Mojžiša, keď sa postavil do medzery medzi Bohom a ľuďmi a hovoril v prospech tých, ktorým slúžil, aj keď sa boli previnili proti Bohu a vôbec si to nezaslúžili. Bol ochotný položiť aj svoj život, aby boli oni zachránení (Ex 32, 10-14). Najlepším novozmluvným príkladom je Ježiš Kristus. Od neho môžeme kopírovať jeho prístup k ľuďom. Každému prikladal nesmiernu hodnotu, chodil za ľuďmi, vyhľadával ich tam, kde boli, venoval sa ich potrebám a konkrétne pomáhal. Urobil si na každého čas, prijímal ich, načúval im pozorne, vystihol ich najhlbšiu potrebu a často ich stával pred osobné rozhodnutie. Pomáhal im aj z krátkodobého aj z dlhodobého hľadiska. Bola to práve jeho láska k ľuďom, ktorá ho priviedla až na smrť, aby jeho ovečky boli zachránené.

Z pastorácie Jóbových priateľov sa tiež môžeme naučiť ako robiť niektoré veci a ako sa niektorým vyhnúť. Jóbovi priatelia urobili chybu v tom, že: *„nasledovali svoje poznanie o Bohu, namiesto, aby nasledovali Boha a ich poznanie o Ňom nasledovalo ich.“*¹²⁴ Aby sme neopakovali tú istú chybu, pre nás to môže znamenať, že si uvedomíme naše obmedzené poznanie Boha a že máme iba čiastočné Božie zjavenie. Rôznym pastoračným prípadom len On sám dokonale rozumie a má na ne riešenie, čo spomína aj Elíhu. V pastorácii by sme mali rátať s Bohom, nemali by sme ísť do toho sami a spoliehať sa na naše riešenia. Tak ako vidíme u Mojžiša, Ježiša a v protiklade k tomu u Jóbových priateľov, bez Božej lásky k ľuďom sme predurčení k neúspechu. Musíme reflektovať Jeho lásku a pozerat' sa Jeho očami na každý prípad. *„V pastoračnej službe sa nesmie objaviť ani nádych nejakého nekorektného a neopodstatneného obviňovania, ktoré pokiaľ sa mu človek otvorí, vedie do neistoty, zmätku a zúfalstva. Také prístupy sú Božej otcovskej láske naproste cudzie.“*¹²⁵ To, čo vidíme u Ježiša, ale aj Elíhu sa javí v tomto správne, máme nasledovať aj my – nesmie dôjsť k uprednostňovaniu, či nadrživaniu osobám. *„To, že i my pociťujeme voči určitým typom ľudí zvláštnu náklonnosť, zatiaľ čo nás iní priamo odpudzujú, nie je samo o sebe neduchovné. Dôležité však je, či sa necháme viesť pocitmi, či Duchom*

¹²⁴ DOHNAL, J. *Pastorace Jóbových přátel*. Praha: Logos, 1992, s 19.

¹²⁵ DOHNAL, J. *Pastorace Jóbových přátel*. Praha: Logos, 1992, s 13.

*Božím.*¹²⁶ Základom každej pastoračnej činnosti je, že sami sa necháme viesť Bohom a potom aj toho, komu slúžime, vedieme k Bohu, ktorý má riešenie na všetko. Je veľkým pokušením dnešnej doby zanedbávať pastoračnú činnosť. K ostatným veciam, ktoré sú okamžite viditeľné je tendencia stavať sa omnoho zodpovednejšie, ale pre pastoračnú činnosť, ktorá si vyžaduje mnoho času, trpezlivosti, Božieho vedenia a pritom málokto to vie oceniť, sa stráca chuť. Nesmieme zabudnúť, že pastoračná činnosť ma veľmi významnú úlohu v živote každej cirkvi a zanedbanie tejto služby môže mať katastrofálny dopad. Ďalšia vec, na ktorú by sme mali pamätať je, že aj keď to ľudia nie vždy vedia oceniť, nerobíme to pre ich uznanie a obdiv. Robíme to v prvom rade z lásky k Bohu a z lásky k ľuďom. Aj keď si mnohí uvedomia potrebu tejto činnosti, ďalším vážnym nedostatkom v tejto službe zvykne byť nezodpovednosť, neodbornosť a podceňovanie – veď je to len pastorácia. Chcem veľmi silno zdôrazniť, že je veľkou neúctou voči Bohu stavať sa nezodpovedne a podceňovať to, za čo Boží syn Ježiš Kristus dal svoj život. Aj z Jóbovej situácie sa môžeme poučiť, že Bohu to nie je jedno, ako sa táto činnosť vykonáva. On karhal nezvládnutie pastoračnej činnosti Jóbových troch priateľov, rozpálil sa proti nim hnevom a vyzval ich okamžite činiť pokánie, aby neprišiel jeho trest na nich (42,7-9). To, čo Bohu nie je jedno, nemôže byť ani nám jedno. Snáď nie je nič vhodnejšie, ako ukončiť túto tému, než na záver opäť pripomenúť slová prof. Procházku, ktoré odzneli na prednáške z pastorálnej teológie, že „*cieľom každého kazateľa, pastora a pastoračného pracovníka by malo byť to, že urobí všetko preto, aby dorástol do kvalít Ježišovej služby, to znamená učiť sa a získané poznatky uplatňovať v praxi*“.¹²⁷

¹²⁶ DOHNAL, J. *Pastorace Jobových přátel*. Praha: Logos, 1992, s 26.

¹²⁷ PROCHÁZKA, P. *Pastorálna Teológia 2*. Z prednášok prof. Procházku na KTaK PF UMB v akademickom roku 2011/2012.

7 Záver

V priebehu celej práce som sa snažil sledovať dôležitosť pastoračnej činnosti a to, ako sú niektoré pastoračné vzorce neúspešné, ba až kontraproduktívne (Elífaz, Bildad a Cófár: posudzovať hriešnika podľa jeho hriechu – klasický pastoračný vzorec) a iné sú prospešné (Elíhu: Boh je nezávislý od situácie, zvrchovaný, on vie prečo – nová téza). Tieto vzorce som porovnal s Ježišovými pastoračnými prístupmi a následne z toho odvodil odporúčania pre prax.

V tejto práci som prišiel na to, aká dôležitá je pastoračná činnosť a akú váhu jej prikladá samotný Boh. Napriek tomuto faktú táto činnosť je veľmi zanedbávaná, podceňovaná a nekorektne sa k nej pristupuje. Prial by som si, aby táto práca povzbudila každého pracovníka v cirkvi, aby sa začal venovať tejto činnosti vážnejšie ako kedykoľvek predtým.

Myslím si, že by bolo ešte zaujímavé urobiť prieskum toho, ako sa táto služba rozvíja v cirkevných spoločenstvách a nakoľko odzrkadľuje biblický model prezentovaný Ježišom Kristom. Tiež ako vnímajú členovia cirkevných spoločenstiev túto službu v ich osobných životoch. Táto práca nebola týmto smerom cielená a ani rozsah by nedovoľoval sa tejto problematike venovať.

8 Použitá literatura

BIBLIA. 2007. Slovenský ekumenický preklad. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2007. ISBN 978-80-85486-44-5.

BIBLE STUDIJNÍ. 2009. Český ekumenický preklad s výkladovými poznámkami. Južná Kórea: Česká biblická spoločnosť, 2009. ISBN 978-0-7361-0419-9.

BIČ, M.: 1981. *Starý zákon, Preklad s výkladem. 8 – Jób*. Praha: Kalich, 1981. 310 s. ISBN neuvedený.

BLUMENTHAL, K. a kol. 1989. *Opatrovanie ťažko chorých a umierajúcich*. Martin: Osveta, 1989. 240 p. ISBN 70-002-89.

CHAMBERS, O. 1990. *Baffled to Fight Better: Job and the Problem of Suffering*. Michigan: Discovery House Publishers, 1990. 142 p. ISBN-13: 978-0929239194.

DELITZSCH, F. 1976 *Commentary on the old testament in ten volumens, volume IV – Job*. Michigan, Grand Rapids: William B. Eerdmans publishing company, 1976. 462 p. ISBN 0-8028-8038-X.

DOHNAL, J. 1992. *Pastorace Jobových přátel*. Praha: Logos, 1992. 63 s. ISBN 80 85335-20-4.

ESTES, D. J. 2005. *Handbook on the wisdom books and psalms*. Grand Rapids, MI: Baker academic, 2005. 448 p. ISBN 0-8010-2699-7.

EVANS, G. R. 2000. *A history of pastoral care*. Britain: Cromwell Press, 2000. ISBN 0-225-66840-2-5.

GARRETT, A. D. 1998. *Job*. Nashville, Tennessee: Broadman and Holman Publishers, 1998. 102 p. ISBN 978-0-8054-9006-0.

HANES, P. 2008. *Teológia katastrofy podľa Knihy Jóbovej*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Občianske združenie: Pedagóg, 2008. 328 s. ISBN 978-80-8083-579-8.

HARTLEY, J.E. 1988. *The book of Job*. Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1988. 591 p. ISBN 0-8028-2528-1.

HESTER, C. D. 2005. *Job*. Kentucky: Westminster John Knox Press Louisville, 2005. 123p. ISBN 0-664-22633-7.

HOOKS, M. S. 2006. *Job*. USA: College press publishing co., 2006. 493 p. ISBN 978-0-89900-886-8.

JANZEN G. J. 2004. *Job*. Binghamton, NY: Brundage publishing, 2004. 179 p. ISBN 1-892451-28-X.

KAŠPAR, M. 2002. *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky*. Brno: Cesta, 2002. 153 s. ISBN 80-7295-031-2.

KŘIVOHLAVÝ, J. 2000. *Pastorální péče*. Praha: Oliva, 2000. 177 s. ISBN 80-85942-42-9.

KUBIKOVA, J. 1996. *Pastorace v mimořádných případech*. Bratislava: ECM, 1996. ISBN 80-85013-24-X.

KUSHNER, H. S. 1981. *When bad things happen to good people*. New York: Schocken Books, 1981. 149 p. ISBN 0805237739.

LIGUŠ, J. 2007. *Božia zvrchovanosť a vláda človeka vo svete / Ján Liguš* In: *Viera v moc a moc viery : zborník z teologickej konferencie, konanej 13. marca 2007 v Banskej Bystrici / vedecký redaktor Pavel Procházka*. - Banská Bystrica : ZEC vo vydavateľstve Trian, s r.o., 2007. - ISBN 978-80-88945-93-2. - S. 5-21.

NOVOTNÝ, A. 1956. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956. ISBN 80-7017-528-1.

OSUSKÝ, S. Š. 1943. *Tajomstvo kríža*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1943. 287 s. ISBN neuvedený.

PROCHÁZKA, P. 2012. *Pastorálna Teológia 2*. Prednášky prof. Procházku na KTaK PF UMB v akademickom roku 2011/2012. Nepublikovaná prednáška.

SIMONETTI, M. a CONTI, M. 2006. *Ancient christian commentary on scripture - Job*. Downers Grove: Inter Varsity Press, 2006. 253 p. ISBN 10 0-8308-1476-0.

ŠPIDLÍK, T. 2008. *Nové cesty pastorální teologie*. Olomouc: Centra Aletti, 2008. 676s. ISBN 978-80-86715-97-1.

WHARTON, A. J. 1999. *Job*. Kentucky: Westminster John Knox Press Louisville, 1999. 193p. ISBN 0-664-25267-2.